

2.2007

EN TIDNING FRÅN LO OM VÄLFÄRD OCH UTVECKLING

alla:

Engagerad?
Köp Tröjan!
i Alla-butiken

alla: GRANSKAR

»Svenskar
lönedumpar
i Danmark«

» Sexuella trakasserier
– vardag för hotellanställda

» Utsliten före 30
i fastfood-branschen

Zinat Pirzadeh levererar
samhällskritik och gör sina
misstag till tillgångar i jobbet.

Zinat Pirzadeh, ståuppare:

»Aldrig mer ska
rädslan styra mitt liv«

Nytt avtal om
Avtalspension SAF-LO

Nu får LO-arbetarna samma
pensionsvillkor som tjänstemännen

34

NÄRA

Zinat Pirzadeh, ståuppare, levererar samhällskritik och gör sina misstag till tillgångar i jobbet.

alla.lo.se

► Nytt avtal om avtalspension SAF-LO. Nu får LO-arbetarna samma pensionsvillkor som tjänstemännen. ► Nya regler för omprövning i AFA-villkoren.

23

4

HJÄLTEN

»Det är tungt att vara förtroendevald vid nedläggning«, säger Kent Elfving, försäkringsrådgivare, Pappers. Många medlemmar har jobbat på bruket i hela sitt liv. Till vänster, Vappu Pettersson, operatör och medlem i Pappers.

8

DEN NYA ARBETSMARKNADEN

Vi besöker hotell- och restaurang i Öresundsregionen. Här ställs facket inför tuffa utmaningar. Kockar och serveringspersonal som pendlar till Danmark, sexuella trakasserier och ungdomar som sliter ut sig i fastfoodbranschen.

Engagerad?
Köp nya tröjan
i Alla-butiken!

41

04 HJÄLTEN »Stanna-kvar-bonus uppskattas av medlemmarna«

08 DEN NYA ARBETSMARKNADEN »Svenska lönedumpare!«

34 NÄRA Zinat Pirzadeh: »Flyktingar är starka människor«

40 FRÅGA LENNART »Vidbränd men inte utbränd: arbetsskada?«

41 BUTIKEN Är du engagerad? Köp tröjan i Alla-butiken!

43 REFLEKTION Ulf Lundkvist: Solidaritet

Alla-panelen

Hej! Det är vi som är Alla-panelen som jobbar för dig. Vi är alla fackligt förtroendevalda och med i det redaktionella arbetet i tidningen *Alla*. Vi föreslår intressanta ämnen som kan ge inspiration i det fackliga arbetet.

Vi kommenterar också texter i tidningen utifrån vårt perspektiv, det vill säga arbetslivet och den fackliga vardagen. Var med och kommentera materialet i *Alla* du också. Gå in på alla.lo.se så kan vi diskutera!

Alla 105 53 Stockholm, Sverige. Tel 08-796 25 00.
Internet www.alla.lo.se. E-post red@alla.lo.se.

REDAKTION Redaktör Marja Koivisto. Grafisk form A4.
Repro Turbin. Tryck Sörmlands Grafiska Quebecor, Katrineholm.

MEDARBETARE I DETTA NUMMER

Anne-Li Karlsson, Leif Claesson, Kerstin Fredholm, Madeleine Randquist, Lennart Steen, Ulf Lundkvist, Torbjörn Larsson.

Redaktionen delar inte nödvändigtvis alltid skribenternas åsikt och ansvarar ej för insänt, icke beställt material.
© Alla 2007. Issn I404-8868

Hurra! Nytt avtal om bättre avtalspension!

Äntligen får LO:s privatanställda medlemmar samma pensionsvillkor som tjänstemännen. En klassklyfta har utrotats!

Den 16 april skrev LO och Svenskt Näringsliv på ett nytt avtal om Avtalspension SAF-LO. Avtalet omfattar cirka 1,5 miljoner arbetare i privat sektor och på arbetsplatser som omfattas av kollektivavtal.

Med det nya avtalet får LO-förbundens medlemmar 4,5 procent av lönesumman avsatt till pension samt 30 procent avsättning för lönedelar över gränsen för den statliga pensionen. Den nya pensionen gäller från 25 års ålder och utgår också under 13 månader per barn vid föräldraledighet.

Beroende på ålder och inkomst kommer det nya avtalet att ge från cirka 500 kronor mer i pension per månad ända upp till 5 000 kronor mer i månaden. Detta är verkligen en framgång värd att fira.

Läs mer om alla detaljer kring den nya avtalspensionen på sidan 21 och informera dina arbetskamrater om vad som gäller. Här kan du också läsa fler nyheter som du behöver känna till i ditt jobb som försäkringsrådgivare, bland annat ändringarna i AFA-villkoren gällande omprövning och prövning i skiljenämnd som börjar gälla från och med den 1 maj 2007. Fördjupningar och tabeller hittar du som vanligt på alla-webben: www.alla.lo.se. Glöm inte att anmäla dig till vårt digitala nyhetsbrev när du är där. Då får du allas försäkringsnyheter till din mailbox så fort det händer något nytt mellan våra tryckta utgåvor.

Skön sommar önskar

MARJA KOIVISTO
Chefredaktör
marja.koivisto@lo.se

Bra sagt av Kathe Nilsson, alla-panelen

Regeringens försämringar i a-kassan drabbar deltidsanställda mycket hårt. Det betyder att vi som arbetar fackligt måste kämpa ännu hårdare för att alla som vill ska få rätt till heltidsarbete. För oss i Handels är detta en central fråga. Alltför många av våra medlemmar har mycket kortare arbetstid än de önskar, till exempel bara tio timmar i veckan. Vem kan leva på det?

Kent Elfving

ÅLDER 45 år.

FAMILJ Fru och två barn.

BOR I villa i Lucksta utanför Sundsvall.

YRKE Operatör vid Vivstavarvs pappersbruk.

FACKLIGA UPPDRAG Försäkringsrådgivare, ordförande i Pappers avd 20, ledamot i Pappersindustrins yrkesnämnd. Arbetar fackligt på heltid.

FRITID Familj och hus, barnens idrotter, jagar älg.

LÄSER Våldigt lite numera.

Det blir dagstidningar. Löser korsord och sudoku istället för att läsa.

180 personer på Vivstavarvs pappersbruk blir arbetslösa den sista juni. »Det är både äldre och yngre som har varit här i hela sitt yrkesliv. De hörjade på sommarjobb och har stannat kvar, säger Kent Elfving.

Kjell Elfving, försäkringsrådgivare:

»Tungt vara facklig företrädare vid nedläggning«

Vivstavarvs pappersbruk i Timrå kommun ska läggas ner och alla anställda har sagts upp, varav 160 LO-anslutna. Den sista juni upphör driften.

– Det är förstås tungt att vara facklig företrädare nu. Men det är mycket vi kan hjälpa medlemmarna med. Många har aldrig sökt ett jobb på arbetsförmedlingen.

Stanna-kvar-bonusen som lokala facket förhandlat fram uppskattas mycket av medlemmarna.

Nedläggningsbeskedet kom något överraskande eftersom ägaren M-real, ett finskt bolag, genomförde ett bespa-

ringsprogram för bara två år sen och drog ned på personalen från totalt 300 till 180. I samband med neddragningen erbjöds de som var över 60 år avgångspension och de yngre avgångsvederlag om de sa upp sig själva.

– Vi trodde att vi var på rätt väg. Men lönsamheten har varit för dålig i företaget. Vivstavarvsbruket tillverkar finpapper och det finns en överproduktion av finpapper i Europa. Konkurrensen är hård, säger Kent Elfving. **Kan du berätta vad facket gjort för att hjälpa medlemmarna sedan nedläggningsbeskedet kom?**

– Före det definitiva beskedet anlätade vi en arbetstigarekonsult. Hans slutsats var att företa-

get hade ett bristfälligt beslutsunderlag men han konstaterade samtidigt att lönsamheten inte var tillräckligt bra för att driva företaget vidare. Från fackets sida har vi motsatt oss nedläggningen och förordat en försäljning men hittills har det inte gett något resultat. Nu jobbar vi utifrån att bruket ska läggas ner.

Vad var nästa steg?

– Tillsammans med arbetsgivaren har vi lämnat in en ansökan till Trygghetsfonden (TSL) som beviljar omställningsstöd vid uppsägning på grund av arbetsbrist. Vi uppfyller alla kriterier, säger Kent Elfving.

Omställningsstödet från Trygghetsfonden uppgår till 19 000 kronor per anställd och tillfaller »

Kjell Elfving har berättat vilka frågor medlemmarna har kring försäkringarna inför nedläggningen. Vi gick runt på bruket och frågade dem vad de tänker och känner inför framtiden.

VAPPU PETTERSSON, operatör, 54 år:

»Jag är orolig för att jag inte ska få något nytt jobb«

– Jag är över 50 och orolig för att jag inte ska få något nytt jobb. Min man jobbar också här, så vi är två i familjen som blir arbetslösa. Det här är fjärde stället jag blir arbetslös på så man börjar bli van.

Vad innebär det ekonomiskt?

– Vi får dra in på resor och guldanten

i vardagen. Vi skulle klara oss på två a-kassor men man kan ju inte stämpla hur länge som helst. Jag tänkar med att jag måste acceptera en lägre lön om jag får ett nytt jobb.

PÄR HAGLJUNG, operatör, 39 år:

»Vi byggde hus i fjol och har tre barn«

– Det kostar så lite att lägga ner ett företag i Sverige. I Sydeuropa får företagen betala de anställda det dubbla. Jag har ingen aning om hur det blir med jobb i framtiden. Min fru jobbar också här och kommer att

bli arbetslös hon med. Ekonomin påverkas mycket. Det är inte aktuellt att flytta för vi byggde hus i fjol och har två barn, tre och sju år gamla.

Är du orolig?

– Nej, jag känner ingen oro men har funderingar. Hur man tar det beror på hur man är som person. Jag är inte negativ av mig. Nu är det så här. Vi kan klara att gå på a-kassa. Vi får prioritera om. Jag är beredd att ta ett jobb till sämre lön. Allt är bättre än a-kassa.

»

3

tips i samband med nedläggning

- » Det är information som gäller. Kunskapen om vilka försäkringar som är aktuella i den här situationen är dålig.
- » Förklara nyttan med omställningsförsäkringen. Hjälpn man kan få är ovärderlig.
- » Ännu viktigare att vara en god lyssnare nu.

Vivstavarvs pappersbruk

AKTUELLT Driften upphör den sista juni år 2007.

ÄGARE M-real, ett börsnoterat bolag i Helsingfors, vars största ägare är Metsäliitto Cooperative som består av 130 000 enskilda skogsägare i Finland.

TILLVERKAR Finpapper och kartonger i nio olika länder i Europa.

I SVERIGE Två pappersbruk: Husum och Vivstavarv.

» gruppen. Arbetslivsresurs, ett företag som arbetar med rehab och hjälp till omställning, har anlåtats och ska finansieras med Trygghetsfondens pengar. (Bra att känna till: Omställningsstödet maxbelopp har höjts till 22 000 kronor per anställd om uppsägningsdatum är den 22 februari 2007 eller senare.)

– Arbetslivsresurs uppgift är att ha två individuella samtal med var och en och kartlägga vilken kompetens och utbildning alla anställda har. De kan skicka folk på lämplighetstester, hjälpa till att skriva cv och coacha oss på olika sätt, säger Kent Elfving.

Fördelen med att anlita ett företag som Arbetslivsresurs är att de kan sätta igång och jobba aktivt direkt efter uppsägningarna. Hos arbetsförmedlingen kan man anmäla sig först när man faktiskt är arbetslös.

Har ni gjort något mer från fackets sida?

– Vi har haft ett möte med Pappers a-kassa som informerat om a-kassans regler och samtidigt var AFA här och informerade om villkoren i AGB, Försäkringen om avgångsbidrag, som är en engångsersättning om man blir

uppsagd på grund av arbetsbrist. Beloppet varierar mellan 26 000 och 38 100 kronor beroende på ålder och arbetstid.

»STANNA-KVAR-BONUS«

Den fackliga insats som medlemmarna verkar uppskatta mest är »stanna-kvar-bonusen«. Den är ett extra lönepåslag för anställda som jobbar kvar under uppsägningstiden, som facket lokalt har förhandlat fram. Bonusen motsvarar mellan 2 (för vikarier) och 24 månadslöner beroende på anställningstiden.

– Har jag rätt till a-kassa nu när jag får »stanna-kvar-bonus«? är den vanligaste frågan bland medlemmarna. Och svaret är: Ja. Det gjordes en lagändring den 1 juli år 2006 som innebär att »stanna-kvar-bonus« likställs med lön för utfört arbete under uppsägningstiden, förklarar Kent Elfving.

Många undrar också: Hur blir det med medlemsförsäkringarna om man blir arbetslös?

– Så länge man har sitt medlemskap har man kvar försäkringarna, även om man är arbetslös. Om man får ett nytt jobb och byter förbund är grundregeln att man går in i det nya förbundets

MAGNUS BORG, operatör, 43 år:

»Facket är det viktigaste vi har«

– Jag är inte orolig. Jag är utbildad svetsare också.

Tror du att du måste acceptera en lägre lön på ett nytt jobb?

– Jag är så illa tvungen. Men jag har inga skulder. Jag är ensamstående, det hade varit värre om jag haft hus och barn. Jag har börjat söka nya jobb och jag tycker vi får mycket hjälp här nu.

Hur har facket skött sig?

– De kan inte göra mer än vad de har gjort. Facket är det viktigaste vi

har, de har förhandlat fram en bra »stanna-kvar-bonus«.

EVA-LOTTA JOHANSSON, operatör, 42 år:

»Det finns fortfarande hopp om att någon ska köpa fabriken«

Hur känner du?

– Jag är särbo och har bara en lön. Men med lönen här har jag kunnat spara till resor och min dotters körkort förutom pensionssparande.

Jag har bil och bostadsrätt. Skiftillägget på 6 000 kronor kommer att

försvinna med ett nytt jobb. Det är vad hyran kostar.

Tycker du att ni får någon hjälp?

– Jag har varit med om nedläggning på ett annat företag för fem år sen. Då kände jag panik på grund av min sociala situation och vi fick ingen hjälp på företaget. Här får vi hjälp och det finns hopp om att någon ska köpa fabriken.

CATARINA GRANLÖF, truckförare, 36 år:

»Min ekonomi kommer att påverkas«

– Det känns ovisst men jag tror att det ordnar sig. Det är ingen dålig stämning på bruket för många utgår

försäkringar, säger Kent Elfving.

Genomsnittslönen bland Pappers medlemmar på Vivstavarvs pappersbruk ligger på 19 900, med skifttillägg blir det cirka 26 000 kronor och det gäller mellan 70 och 80 procent av de anställda. Man jobbar fyra veckor och är ledig i 16 dagar.

Kan ni som jobbar här på Vivstavarv räkna med att få nya jobb med motsvarande lön?

– Man kan tippa att merparten får sämre betalt. Men arbetsmarknaden i Sundsvallstrakten verkar bra för tillfället av platsannonserna att döma.

Märker du en oro för ekonomin bland medlemmarna?

– De flesta anpassar sin livsstil efter tillgångarna och många säger att de tänker betala av sina lån med »stanna-kvar-bonusen«. Men man kan misstänka att det också finns de som lever över sina tillgångar precis som i övriga samhället.

– Vi pratar mycket om i vilka fonder man ska placera pensionspengarna men jag tycker att det bästa rådet man kan ge är att ha så lite skulder som möjligt när man går i pension.

Hur ser du på att gå tillbaka till

produktionen efter att ha jobbat fackligt på heltid i tio år?

– Jag har umgåtts med tanken att gå tillbaka till produktionen tidigare. Det fackliga engagemanget sliter. Men det är inte helt lätt att bara gå tillbaka. Det funkar inte psykologiskt. Nackdelen med att jobba fackligt på heltid är att man fjärnas från produktionen.

Är ditt fackliga uppdrag till fördel eller nackdel när du söker nya jobb?

– Det beror på företagskulturen. Jag kan tänka mig att det kan vara en merit i ett större företag men dåligt i ett mindre, säger Kent Elfving.

PRODUKTIONSREKORD

Produktionsrekord är kanske inte vad man väntar sig vid pappersbruket just nu men det blev det under mars månad. En förklaring kan vara ökad efterfrågan eftersom kunderna bunkrar.

– Facket har hela tiden betonat att vi ska hålla igång maskineriet trots nedläggningsbeslutet. Allt måste vara i trim om det kommer en köpare, säger Kent Elfving. ❁

text. Kerstin Fredholm

foto. Leif Claesson

Omställningsförsäkring vid arbetslöshet på grund av arbetsbrist

► Består av två delar: Omställningsstödet och AGB

► Omställningsstödet: Administreras av Trygghetsfonden TSL. Om du blir uppsagd på grund av arbetsbrist kan du få individuell hjälp att söka nytt jobb, omskola dig eller starta eget. Ersättningen är 22 000 kronor per anställd om uppsägningsdatum är den 22 februari 2007 eller senare. Tidigare var det 19 000 kronor. För att få stödet måste du ha arbetat minst 16 timmar i veckan under ett år.

► Facket lokalt och arbetsgivaren söker gemensamt.

► AGB administreras av AFA. Betalas ut som engångsersättning. Gäller om du är tillsvidareanställd och blir uppsagd på grund av arbetsbrist. Du måste vara minst 40 år och ha arbetat i minst 50 månader under den senaste 5-årsperioden hos någon AGB-ansluten arbetsgivare. Ersättningsbeloppet varierar mellan 26 000 och 38 100 kronor beroende på ålder och arbetstid.

► Ansökningen skickas till AFA så fort du blivit arbetslös. (2 års preskriptionstid i försäkringen.)

ifrån att det kommer att bli någon annan verksamhet här.
Hur påverkas din ekonomi?

– Otroligt mycket. Min man har jobb och vi klarar oss om jag får a-kassa. Men jag räknar med att vi måste dra in på typ biobesök och bilåkande. Idag köper man nästan vad man vill. Även om jag får ett nytt jobb blir det antagligen sämre lön.

Vad vill du ha för jobb?

– Jag kan tänka mig många jobb men helst inte lokalvård. Hemtjänsten i vårsta fall men det är så dåligt betalt. Jag vill ha ett industrijobb. Jag trivs med det och det är bra betalt.

BENNY NORDLANDER,
truckförare, 48 år:

»Jag ska starta eget«

– Många lever på hoppet och tror att det ska komma nya ägare och köra vidare men jag är skeptisk. Jag har redan ett jobb på ett sågverk från och med den 15 augusti om jag vill. Dessutom har jag jägarexamen och kan jobba som lärare.

Hur kommer lönen att bli då?

– Jag ska starta eget, ha F-skattsedel och hyra ut mig själv. Vi är fem stycken här som går en kurs för blivande egenföretagare.

JO WAHLGREN,
operatör, 45 år:

»Jag utgår från att jag måste gå ner i lön«

– Jag är bilplåtslagare och bil-lackerare och inom den branschen finns det jobb men jag kan inte tänka mig att börja där. Jag trivs i industrin. Arbetsmiljön, kamraterna och lönen är bra. Men jag är inte orolig, jag tror att jag kommer att få ett annat jobb.

Vad tror du om lönen?

– Jag utgår från att jag måste gå ner i lön men det är inte bra. Jag har barn och är underhållsskyldig och van vid den livsföring jag har idag.

alla: GRANSKAR

» SVENSKAR LÖNEDUMPAR I DANMARK «

NYA FACKLIGA UTMANINGAR Vi åker till Öresundsregionen och intervjuar hotell- och restaurangarbetare. På danska sidan träffar vi svenska pendlare som tjänar upp till 50 procent mer än i Sverige. Lönedumpare! säger danska facket.

Hotellstäderskor och servitriser berättar om hur de förnedras och trakasseras sexuellt av gäster och ägare. Det är svårt att prata om och arbetsgivaren är i maktposition. Ord står mot ord och därför pågår ofta övergreppen i det tysta.

Fastfood-restaurangerna är en inkörsport till arbetslivet för många ungdomar. Men många arbetsgivare utnyttjar dem och unga människor sliter ut sig före trettio års ålder. En tuff bransch med de mest skiftande arbetsvillkor. Det är inte

konstigt att vissa älskar sitt jobb och andra hatar det.

text. Kerstin Fredholm
kerstin@alla.lo.se

foto. Leif Claesson
leif@alla.lo.se

PÅ ANDRA SIDAN SUNDET. De flesta av pendlarna är unga. De får en lön som de bara kan drömma om i Sverige. Lönen är högre i Danmark och dessutom är den danska kronan värd 20 procent mer än den svenska. Danska facket har svårt att organisera svenskarna och anser att många av dem är lönedumpare och osolidariska.

Vi träffar henne på 20:e våningen på Hotell Radisson, i en matsal med utsikt över hela Köpenhamn. Här börjar gästerna som bor i de mest exklusiva rummen dagen med en champagnefrukost och Linda Gremesperger, 23 år, är deras frukostvärdinna.

Linda Gremesperger har pendlat dagligen i två år och detta är hennes andra jobb i Danmark.

Efter att ha gått hotell-, restaurang- och turistprogrammet i Simrishamn fick hon jobb på ett gatukök i samma stad och stannade där i fem år innan hon blev arbetslös.

– Jag sökte alla tänkbara jobb i Skåne under två år men fick inget. Då började jag kolla jobb i Köpenhamn på nätet och fick napp.

När frukostgästerna är klara tar hon hissen ner till gatuplanet och fortsätter som servitris i hotellets bistro, Café Royal, under lunchen.

– Det är ett femstjärnigt hotell och allt sköts väldigt professionellt. Jag trivs med mina arbetskamrater och älskar mitt jobb. Det finns inte en dålig dag här, säger Linda Gremesperger.

Kontrasten till gatuköket kunde inte vara större.

– När man jobbar i ett gatukök befinner man sig verkligen längst ner och behandlas som skit av både kunder och arbetsgivare. Det här är ett socialt kvalificerat jobb och jag fick gå igenom två intervjuer innan jag blev anställd.

Arbetspråket är danska och engelska. Ibland svenska eftersom flera av arbetskamraterna också är svenska pendlare.

De tidiga morgnarna avskräcker inte Linda Gremesperger. Hon stiger upp tio i fyra och tar tåget över bron halv fem. Det tar 27 minuter och hon är på plats som frukostvärdinna halv sex.

Linda Gremesperger är garanterad minst 18 500 danska kronor (DKK) i månaden. Det inkluderar en grundlön plus 13,1 procent av omsättningen.

– Jag kan spara och har skaffat en bostadsrätt i Malmö.

Linda Gremesperger har gått med i ett danskt fack och i en dansk a-kassa.

– Det finns flera alternativa

fack att välja mellan. Jag valde ett av de billigaste, Det faglige hus. Det kostar totalt 466 DKK i månaden inklusive a-kassan.

Det faglige hus startade för några år sedan och betecknas av danska LO som en »gul« fackförening. De kan inte gå in och hjälpa medlemmarna eftersom de saknar avtal med arbetsgivarna.

LÖNEN ÄR AVGÖRANDE

– Alla nyutbildade kockar i södra Sverige drar utomlands, säger Tobias Pedersén, 21 år. Självt började han som kock i Fredriksværk på norra Själland ett halvår efter utbildningen och några korta jobb i Sverige. Det han säger stämmer för på svenska sidan klagat restaurangägarna över brist på kockar.

Tobias Pedersén bor i Landskrona och har valt att pendla med båt via Helsingborg–Helsingör. Sen tar han tåget till Fredriksværk, en liten landsortsstad.

På Hotell Fredriksværk, ett familjeägt hotell i mellanklassen, lagar han mat till stora sällskap som firar bemärkelsedagar av alla

Om du är bosatt i Sverige och jobbar i Danmark

Du behöver:

danskt personnummer och skattekort (det får man hos Skatt Öresund i Danmark).

Arbetsmarknadsbidrag

Dras på lön före skatt och är 8 procent under år 2007. Kan jämföras med andra länders sociala avgifter. Intäkterna går till statens utgifter på arbetsmarknadsområdet.

På resterande lön beräknas skatt.

Skatt

I Danmark är skatten 38 procent.

Socialförsäkringar

Huvudregeln är att arbetstagaren är socialförsäkrad i arbetslandet som ska stå för utbetalning av de sociala förmånerna.

Vid sjukdom

Ingen karenstid. Arbetsgivaren betalar från första sjukdagen full lön om det finns ett kollektivavtal. Det kan man få mellan 14 dagar och upp till nio veckor beroende på avtal.

Arbetsgivare som saknar kollektivavtal betalar en sjukpenning, som är betydligt lägre än lönen, i 14 dagar.

Därefter betalar kommunen ut sjuklön, max 3415 danska kronor i veckan. Rätten till sjukpenning upphör efter 52 veckor om det inte finns särskilda skäl. I Danmark finns det ingen försäkringskassa.

En anställd kan sägas upp på grund av sjukdom. Anställningsskyddet är större i Sverige än i Danmark. Det beror på att

Svenska Hotell- och RestaurangFacket

- Organiserar drygt 60 000 hotell- och restauranganställda.
- Arbetslösheten är över 20 procent i HRF om både deltids- och heltidsarbetslösa räknas. Den genomsnittliga sysselsättningsgraden är 55 procent.
- Genomsnittslön efter några år i branschen: 16 850 kronor. För restaurangbiträden 15 300 kronor och för servitörer, kockar och kallskänkor 17 100.
- 65 procent av medlemmarna är kvinnor.

med några års erfarenhet sällan mer än 22 000 SEK. I Köpenhamn ligger högsta lönen för en kock på cirka 32 000 DKK. Min plan är att jobba i Köpenhamn när jag har skaffat mer erfarenhet.

Kockarna är den yrkesgrupp bland hotell- och restaurangarbetarna som tjänar mest.

Varför anställer danska arbetsgivare så gärna svenska kockar?

– Svenska kockar och servitörer är eftertraktade för att de anses ha högre arbetsmoral än danskarna. Dessutom är den danska utbildningen mindre grundlig än den svenska, säger Tobias Pedersén.

Enligt danska facket är det brist på utbildade kockar och servitriser i Danmark. Därför saknas kvalificerad arbetskraft och man får söka den i Sverige istället.

Tobias Pedersén säger att han ska gå med i danska facket. Han ska kolla alternativen och vara ➤

Linda Gremesperger pendlar från Malmö till Hotell Radisson i Köpenhamn varje dag. Här serverar hon lunch i Café Royal och får en avsevärt högre lön än vad hon skulle fått på den svenska sidan av sundet.

de slag – födelsedagar, bröllop och konfirmationer.

Många jobb i branschen förmedlas genom kontakter och så var det också i Tobias Pederséns fall. Det var köksmästaren på Hotell Fredriksværk som frågade om han ville ha jobbet. De lärde känna varandra under Tobias praktik.

Varför väljer du att jobba här, ute på danska landsbygden?

– Lönen är avgörande. Jag tjänar 50 procent mer än i Sverige, 23 000 DKK före skatt.

Kan du tänka dig ett jobb i Sverige i framtiden?

– Det blir svårt på grund av lönen. I Sverige tjänar en kock

det svenska anställningsskyddet regleras enligt lag.

Kollektivavtal

I Danmark regleras löne- och anställningsförhållanden i kollektivavtal. Om man arbetar hos en arbetsgivare som saknar kollektivavtal betyder det att man är utan rättigheter.

Pension

Grundprincipen är att man får folkpension från det land man jobbat i. Den som har jobbat både i Sverige och Danmark kommer att få folkpension från båda länderna avseende arbetsperioderna i respektive land.

I Danmark är folkpensionen lägre. Anställda har ofta en avtalspension därutöver.

Föräldraförsäkring

Den största skillnaden gäller vård av barn. Att vara hemma med sjukt barn ger generellt inte rätt till ersättning. Enligt många avtal har man dock möjlighet att vara ledig med lön första dagen barnet är sjukt.

A-kassa

Man har rätt till ersättning efter ett års medlemskap

om man har arbetat i minst 1924 timmar under de senaste tre åren. Man kan få a-kassa i max tre år, samma summa hela tiden.

I Danmark finns det a-kassor som är helt fristående från facket. »De gule«, som de kallas av fackföreningsfolk.

» med i facket och a-kassan i båda länderna.

– Jag vill gardera mig. Det är inte ovanligt att arbetsgivare i Sverige hotar anställda om de tar kontakt med facket. Jag har själv varit med om det. Jag har hört att det förekommer i Danmark också.

TABU ATT TALA OM FACKET

På Clarion hotell i Köpenhamn jobbar en annan ung svensk kock, Kristoffer Melin, 19 år. För honom är det här första jobbet efter skolan.

– Lönen är inte oviktig men ett års jobb som kock i Köpenhamn smäller också högt i ett cv.

Kristoffer Melin tjänar 21 500

DKK kronor före skatt. Han kommer från Vänersborg och hyr en lägenhet i Köpenhamn i andra hand. Jobbar varannan vecka och är ledig varannan.

– Köpenhamn är dyrt att leva i. Jag betalar 4 500 DKK för en etta. Men jag har ingen lägenhet i Sverige utan bor hos mina föräldrar eller hos min flickvän när jag är där. Så jag kan faktiskt spara lite i alla fall. **Är du med i danska facket?**

– Nej, jag tycker att det är för dyrt, det kostar nästan 1 000 DKK i månaden. Men vi pratar inte så mycket om facket. Det är lite tabu, säger Kristoffer Melin.

STORT GENSVAR

Bartendern och barchefen på samma hotell heter Sonny Lindskog, 41 år, och kommer från Malmö.

Storforetag som Nokia och Ericsson har kontor alldeles i närheten. Det är en expansiv region med en internationell atmosfär. I baren hänger affärsfolk och konferensdeltagare. Det fyra år gamla hotellet håller redan på att byggas ut.

– Jag var med från starten och hade tänkt stanna i tre månader men har blivit kvar. Jag trivs här och rätt som det var hade jag både lägenhet och bil och en fast tillvaro. Köpenhamn är en trevlig stad och det är ekonomiskt fördelaktigt att jobba här, säger Sonny Lindskog. Han pendlar över bron med bil varje dag från bostaden i Malmö.

– Jag jobbade tidigare på ett sextjärnigt kryssningsfartyg som seglade över hela världen. Hotellchefen på båten tog över det här hotellet och frågade om jag ville börja.

Sonny Lindskog tjänar 25 000 DKK före skatt. Foretaget betalar brobizzarna (elektronisk sändare som placeras i framrutan och broavgiften dras automatiskt).

– Jag får ut några tusen mer än vad jag skulle fått i Sverige. Det betalar hyran. Men det handlar inte bara om pengar. Jag älskar jobbet och arbetsplatsen. Jag trivs med den internationella atmo-

Kristoffer Melin arbetar på Clarion hotell i Köpenhamn. Det är hans första jobb efter utbildningen: »Vi pratar inte så mycket om facket. Det är lite tabu.«

Sonny Lindskog, bartender och barchef på Clarion hotell i Köpenhamn: »Jag trivs med den internationella atmosfären. I Danmark får man dessutom ett enormt gensvar om man är duktig på sitt jobb.«

Panelen:

IVAN BENGTSSON
Orden »kunskap är makt« står sig fortfarande.

Redan under den tiden som slaveriet existerade så var det förbjudet för slavar att lära sig läsa och skriva.

En slav som lärde sig läsa och skriva kunde också ta reda på sina rättigheter. Om detta upptäcktes av ägaren så blev man bestraffad eller, om man hade otur, avrättad.

En arbetstagarer som lär sig sina rättigheter genom att läsa kollektivavtal och arbetsmiljölagen, den arbetaren kan bli en besvärlig och jobbig arbetstagarer. I dag är straffet inte avrättning, men vissa arbetsgivare byter ut arbetaren innan arbetaren ansluter sig i en facklig organisation. Och ännu värre är det att bli fackligt aktiv och få fackliga utbildningar.

Varför vill vissa arbetsgivare inte att vi organiserar och utbildar oss?

Det är förstås lättare att bedriva rovdrift av arbetare som inte har något att sätta emot, till exempel kunskap och ordets makt.

Vad händer med din pension?

- » Om du arbetar i ett annat EU-land får du pension därifrån för den tid du arbetat i landet.
- » Hur det är i länder utanför EU beror på om Sverige har en konvention med landet och vad den i så fall innehåller.

fären. I Danmark får man dessutom ett enormt gensvar om man är duktig på sitt jobb. Jag är med i danska facket men inte i a-kassan. Det finns alltid jobb i den här branschen, säger Sonny Lindskog.

SVÅRT ORGANISERA PENDLARE

På 3 F:s förbunds kontor i Köpenhamn träffar vi Jan Mathisen som är vice ordförande i Köpenhamnsavdelningen inom 3 F, motsvarigheten till HRF i Sverige. Jan Mathisen berättar hur svårt det är att organisera de svenska pendlarna i danska facket.

– Vi har försökt att etablera kontakt med dem men de svenska kockarna till exempel vill inte prata med oss. De tycker att de har bra lön. Svenskarna är lönedumpare i många fall. Det är samma mekanismer som med polack- »

Tobias Pedersén, kock på Hotell Fredriksvaerk på norra Själland:
»Alla nyutbildade kockar i södra Sverige drar utomlands. Den högre lönen är helt klart avgörande.«

Välfärden om du jobbar utomlands

- ▶ När det gäller försäkringsskyddet beror det på vilket land man jobbar i.
- ▶ Försäkringskassan kan informera om vad som händer med sjukpenning, föräldrapenning och pension.
- ▶ Den som arbetar i ett annat land avregistreras i Sverige och ska i stället tillhöra det nya landets socialförsäkringssystem. I ett EU-land får man direkt samma sjukförsäkringsförmåner som landets egna invånare. Arbetsgivaren, Försäkringskassan och ambassaden kan ge mer information om hur försäkringssystemet ser ut.
- ▶ Man ska ha en särskild blankett, E104, som visar att man varit försäkrad i Sverige. Blanketten hämtas på Försäkringskassan. Mer information på Försäkringskassans hemsida.

3 F – Fagligt Faelles Forbund

MEDLEMMAR Danmarks största fackförbund med drygt 386 000 medlemmar. Här är de flesta hotell- och restaurangarbetare organiserade. I juli år 2006 gick Restaurations Branschens Forbund (RBF) upp i 3 F.

ORGANISATIONSGRAD Hotell- och restaurangarbetarna är den yrkeskår som har lägst organisationsgrad i Danmark; 40 procent. Förklaringen enligt facket är att många som jobbar i branschen är unga och många har deltid precis som i Sverige.

AVGIFTER Fackavgift + a-kassa 815 DKK. Enbart fackavgift 345 DKK. Enbart a-kassa 425 DKK.

FÖRSÄKRINGAR En grupplivförsäkring som omfattar alla medlemmar och en frivillig fritidsolycksfallsförsäkring. 10 procent på privatförsäkringar som familje-, hus-, olycks-, rese- och avbeställningsskydd.

» er som lönedumpar i Sverige, säger Jan Mathisen.

– I Danmark är arbetslösheten låg och det är stor brist på fullt utbildad arbetskraft som inom hotell- och restaurangbranschen. Därför anställs svenska kockar och servitriser som är utbildade.

– Det andra är att den nominella lönen är högre i Danmark än i Sverige. Den danska kronan är 20 procent mer värd än den svenska. Det betyder att svenskarna får avsevärt mycket bättre lön här.

Enligt Jan Mathisen finns det danska arbetsgivare som utnyttjar utländsk arbetskraft.

– Enligt kollektivavtalet ska en kock ha en lön på 19 000 DKK men i verkligheten ligger den mellan 23 000 och 25 000 DKK sedan facket förhandlat upp den, men kan vara betydligt högre. Det finns arbetsgivare som säger att de bara vill ha svenska kockar eftersom de är billigare. Det finns också arbetsgivare som säger: Vi anställer dig men du får inte gå med i facket. Men det är inte bara till svenskar de säger så, förklarar Jan Mathisen.

Det är ingen arbetslöshet bland danska kockar och därför har problemet inte ställts på sin spets.

– Men jag är övertygad om att det kan bli problem. Även om svenskarna är nöjda med sin lön ligger det på oss att informera om vad som gäller i Danmark. Vi frågar inte efter nationalitet, alla är välkomna men på samma villkor.

Han beskriver vad som har hänt när det gäller hotellstäderskor. Från början var det danskar som städade. De ersattes av städare från Filippinerna och arabländerna. Nu börjar de integreras och bli medvetna om sina rättigheter.

Då anlitar arbetsgivarna istället städare från Polen och Lettland förutom kinesiska studenter.

– Vi delar ut information på kinesiska men det är helt hopplöst att organisera dem fackligt. De blir lurade men för dem är hotellstädningen värt ett kungarike.

Suzanne Jensinger, ombudsman, försäkringsrådgivare och regionalt skyddsombud i HRF Skåne. – Vi är medvetna om problemen med pendlarna, det här är en ny fråga för oss.

Jan Mathisen, vice ordförande i Köpenhamnsavdelningen inom 3F: – De svenska pendlarna är lönedumpare i många fall. Alla är välkomna men på samma villkor.

Jan Mathisen anser att det är viktigt att bygga solidariteten idag mellan svenska och danska arbetstagare innan läget skärps.

– Vi har redan ett samarbete med HRF i Malmö men vill gärna utveckla det.

KULTURKROCK

– Vi är medvetna om problemen med pendlarna och det här är en ny fråga för oss, säger Suzanne Jensinger, ombudsman, regionalt skyddsombud och försäkringsrådgivare i HRF Skåne.

Delvis handlar det om HRF:s medlemmar men det är också många som inte har varit med i svenska facket när de börjar pendla till Danmark.

– Det vi ofta får höra är att de svenska hotell- och restaurangarbetarna är attraktiva eftersom de är lydiga och flexibla. Deras flexibilitet är ett problem och två kulturer krockar. Vi har suddat ut gränserna mellan olika arbetsuppgifter. Svensk serveringspersonal kan hoppa in och diska. Det irriterar. Hierarkin är tydligare i det danska arbetslivet. Samarbetet med det danska facket måste fördjupas. Frågan är bara hur. ❁

Hotellstäderskor på Ibis hotell berättar om hur de tvingas städa rum nedkletade med kiss och bajs förutom att de blir sexuellt trakasserade. Fr v: Imrije Mitfra, Firdes Mursin, Metovska Ferziet och Saberenaze Gashi.

SEXUELLA TRAKASSERIER

»Jag vågar inte städa ensam«

Vi träffar en osynlig grupp anställda i hotell- och restaurangbranschen, hotellstäderskorna. Här får vi höra berättas om arbetsmiljöer som inte många skulle acceptera. Sexuella trakasserier är en av de svåraste frågor facket har att bekämpa eftersom de som utsatts sällan anmäler det. Vid eventuella förhör står ord mot ord och vittnen saknas i regel.

Vi träffar en grupp städerskor på Ibis hotell i Malmö och hamnar på ett kaotiskt fackmöte. Frågorna haglar och alla pratar i munnen på varandra. Det är första gången städerskorna, som är anställda av ett städbolag som sköter städningen på entre-

prenad, har ett möte med en facklig representant. De är med i facket men saknar både platsombud och fackklubb.

Mötet handlar om hur många rum de ska städa per timme. Arbetsgivarna diskuterar inte städ kvalitet och bemanning efter dessa förutsättningar utan arbetet organiseras efter hur många rum som ska städas på en timme. Alla moment är tidsberäknade. Det är en ständig sekundjakt.

Men när jag intervjuar städerskorna efter mötet kommer det att handla om helt andra saker. Sådant man oftast håller tyst om.

De börjar med att berätta att det är stor skillnad på hur gästerna lämnar rummen.

– Det kan vara fint eller så kan det vara rena katastrofen. Under

helgerna bor många ungdomar som är i Malmö och spelar fotboll på hotellet. Då är det stökigt på rummen. En del kastar allt på golvet, handdukar, chipspåsar och kläder, säger Metovska Ferziet.

– I andra fall, det gäller inte fotbollsungdomarna, är det bajs, kiss och kräk i garderober och på väggar. Eller kondomer som kastats på golvet. En dag plockade jag femton kondomer på golvet i ett rum. Det är äckligt och man mår illa, berättar Sabernaaze Gashi. Städerskorna får 120 kronor extra för att städa sådana rum.

– Det känns i hjärtat. Vi blir ledsna. Bajs i garderoben luktar. Jag städade bajs i en garderob i tre dagar och för det fick jag bara 120 kronor extra, säger Sabernaaze Gashi. »

Panelen:

RONNY FRITHIOF

Det är med största sorg man läser om hotellpersonalens arbetsmiljö. Vissa människor

blir som förbytta när de kommer hemifrån. Det är sjukt! Jag tror inte att dessa grisar skiter hemma i sin egen garderob eller pinkar på tapeterna i vardagsrummet. Tänker de inte på att det är någon annan som måste ta rätt på sörjan efteråt? Men det kanske är det de vill. Att förnedra andra människor kanske ger dem en kick.

Jag kommer ihåg när jag var liten och min mor kom hem och berättade liknande historier. Mamma var hotellstäderska på hotell Continental i Stockholm. Det var en del återkommande gäster som personalen tyckte väldigt illa om. Bland annat en känd TV-personlighet från Skåne som gjorde precis som gästerna i reportaget, sket ner hotellrummet. Man ska inte registrera folk till höger och vänster men frågan är om inte en del gäster skulle sättas upp på en »svart lista« så att andra slipper drabbas av deras utsvävningar.

Läs mer om sexuella trakasserier

► Läs mer i LO-rapporten: Sexuella trakasserier – en undersökning om sexuella trakasserier riktade mot LO-kvinnor (2004).

► Hotell- och Restaurang Fackets: »Sexuella trakasserier – en viktig facklig fråga«, som riktar sig till medlemmar och fackligt aktiva. Skriften handlar om hur man kan förebygga sexuella trakasserier och hur man ska agera om man blir utsatt.

» Men städerskorna trakasseras även på annat sätt.

– En söndag stod en fotbollskille i dörren och... (visar med handen hur han masturberade) när en kvinna städade korridoren. När vi sa till ledaren sa han att det var ett missförstånd.

– Du kan göra till din mamma! sa jag till killen, förklarar Metovska Ferziet.

Under samtalets gång minns städerskorna den ena episoden efter den andra.

Ibland har de svårt att finna orden men de vill berätta om hur kränkta de känner sig.

– När jag skulle gå in och städa i ett rum en dag gömde sig en man bakom dörren och sa: Kom in! Sen dess vill jag inte städa ensam. Jag är rädd, förklarar, Metovska Ferziet. Numera städar hon tillsammans med Sabernaze Gashi.

På frågan om de skulle vilja ha ett annat jobb svarar en av de andra kvinnorna i gruppen:

– Så klart vi vill!

– Men det finns inga andra jobb. Det är svårare idag än när jag kom för 40 år sen. Man ska kunna svenska och det krävs mycket utbildning, säger Metovska Ferziet.

EN TYST VÄRLD

– Jag tror att varje hotellstäderska har blivit sextrakasserad. Jag vet att sextrakasserier förekommer eftersom jag själv har jobbat som frukostvärdinna, säger Suzanne Jensinger, ombudsman och försäkringsrådgivare och regionalt skyddsombud i HRF Skåne.

– När man kommer med frukostbrickan och knackar på dörren kan man mötas av: Kom in! Man öppnar och det är kolsvart i rummet. På sängen ligger en naken karl. Man vet aldrig vem som öppnar men det är alltid medelålders män som öppnar nakna. En gång när jag skulle servera frukost i bröllopsviten uppträdde brudgummen naken med erektion.

Är det du berättar vanligt förekommande?

– Ja.

Det finns gäster som undrat om hon kan fixa flickor till dem inför kvällen.

– Och så har vi de som tittar på porrfilm och sprutar sperma på tv-skärmen. Och män som alltid kissar i sängen.

Vad är det för gäster?

– Till synes vanliga män som reser i jobbet.

Varför är inte detta en stor facklig fråga?

– De flesta som råkar ut för det här har svårt för att berätta om det. Det pågår i en tyst värld. Och det handlar om tredje person, gästen. Inte om hur arbetsgivaren agerar.

»HAN SKA INTE KOMMA UN DAN«

Det är ovanligt att de som blir sexuellt trakasserade anmäler det. Men vi får kontakt med en ung kvinna som gjort det. Hennes mål ska upp i Arbetsdomstolen i juni 2007. Redan efter några dagar började restaurangägaren trakassera henne sexuellt.

Restaurangen finns i centrala Malmö, vid Lilla torg där krogarna ligger vägg i vägg. Men Maria Silfverberg, 25 år, jobbar inte kvar här. Hon säger att hon aldrig vill jobba på restaurang mer.

– Jag började som servitris men ägaren ville att jag skulle jobba i baren istället. När jag frågade varför svarade han att jag var effektivast där av de anställda. Men det var inte sant. Han kunde säga: Vill du flytta på ölen? När jag böjde mig ner tryckte han skrevet mot mig och sa: Känn så hård jag är. Eller så kunde han föreslå: Ska vi gå ner till undervåningen så du får suga på den? När jag visade mitt ogillande skrattade han bara, berättar Maria Silfverberg.

När hon skulle få första lönen ställde ägaren som krav att han skulle få en kram först.

– Han klämde på rumpen och

»Jag ska aldrig mer jobba på restaurang«, säger Maria Silfverberg efter att ha blivit sexuellt trakasserad av restaurangägaren. Hennes mål ska upp i AD i juni 2007.

jag lät mycket passera. Han upprepade ofta att jag var väldigt sexig och hade fin figur. Han skulle köpa skor och klänning till mig. Han erbjöd mig också en lägenhet i Malmö. Han sa att det fanns en fin säng i lägenheten och att vi kunde vara där och ha det mysigt. Han drack alkohol varje dag och trakasserierna blev grövre ju mer han drack.

Maria Silfverberg var inte ensam om att bli sexuellt trakasserad på restaurangen. En kvinna till som jobbade där har anmält ägaren och deras mål tas upp samtidigt i Arbetsdomstolen.

Men det här pågick utan att kvinnorna pratade med varandra om vad de utsattes för. Det var först i samband med en annan händelse på restaurangen som de började berätta för varandra. Detta hände i juni år 2005.

– Han var på dåligt humör och det blev bråk. När han berättade vem som skulle bli personalchef protesterade vi eftersom den kvinnan hade varit drogpåverkad på jobbet. Då blev han hotfull och skrek: Ni får sparken. Vi var fem stycken som fick sparken. Det var då vi började prata om våra erfarenheter.

– Min arbetskamrat berättade att restaurangägaren trakasserat henne också, tagit henne på bröstet och frågat om det var silikon. Själv bröt jag ihop och berättade vad som hänt mig. Vi två gick till polisen och anmälde restaurangägaren men undersökningen las ner eftersom ord stod mot ord. Vi hade inga vittnen. Kockarna som visste vad som pågått hade bara skrattat när de sett det och vittnade till förmån för restaurangägaren, säger Maria Silfverberg.

ANMÄL FÖRSTA GÅNGEN

Det är ovanligt att de som blir sexuellt trakasserade anmäler det. HRF begärde en förhandling och krävde skadestånd förutom att sista lönen skulle betalas ut vilket inte skett. Men parterna kunde inte enas. Restaurangägaren har inte visat sig en enda gång utan har skickat sin advokat. Han nekar till alla anklagelser.

– Jag får äckelkänslor när jag tänker på honom. En gammal gubbe med två barn i min egen ålder. Jag har haft mardrömmar efteråt. Jag gick jag till kvinnojouren några gånger för att bearbeta vad som hänt. Nu går jag till en psykolog.

– Det finns de som sagt till mig att det här är väl inte så farligt och onödigt att göra så stor affär av. Men mitt råd till andra är: Anmäl första gången om du blir sexuellt trakasserad. Och jag tycker att det är bra att det skrivs om det. Hur ska man annars få stopp på trakasserier? Jag vill att restaurangägaren ska få sitt straff. Han ska inte komma undan.

Maria Silfverberg är en av få som vågar och orkar prata om det här. Detta var inte första gången hon blivit sexuellt trakasserad på jobbet och slutat av den anledningen. Hon har jobbat på restaurang en gång tidigare och där var jargongen: Ut med dig och servera din fitta! Stå inte här och rök din hora! ❁

FASTFOOD-RESTAURANGER

Ung och utsliten vid 30 års ålder

Fastfood-restaurangerna är många ungdomars första arbetsplats men de vet inte vilka rättigheter de har. Detta utnyttjar en del arbetsgivare och pressar de anställda. Det är viktigt att få de unga att förstå vad facket står för. I Skåne pågår ett projekt inom Mc Donald's-restaurangerna för att värva nya medlemmar. »Ett problem är att de som jobbar i facket inte talar samma språk som ungdomarna«, säger Eid Hamade, fackligt aktiv.

» Folk är rädda för facket och vägrar träffa ombudsmännen när de kommer.

Det kan bero på att arbetsgivarna visar en öppet fientlig attityd mot facket men många ungdomar har också fått höra hemma att facket är skit, förklarar Eid Hamade.

Han är 32 år och har jobbat i sju år på Mc Donald's i Rosengård i Malmö. Han har kämpat hårt för att avancera till förste assistent.

– Vi som har utländsk bakgrund har svårt att komma fram och måste visa oss dubbelt duktiga. Det innebär i många fall att man inte vågar protestera eller ställa krav. Många ungdomar är tack-samma för vilket jobb som helst.

Sedan några år är Eid Hamade fackligt aktiv. Just nu engagerad i »Mc Donald's-projektet« och åker runt bland restaurangerna i Skåne för att värva nya medlemmar. I nästa steg ska alla medlemmar få en medlemskvart och Eid Hamade kommer att utbildas till försäkringsrådgivare.

Det finns mycket rädsla och många fördomar att övervinna innan man lyckas skapa ett för-

Maria Svensson har slitit ut sig på en Mc Donald's restaurang: »I Mc Donald's sammanhang är man gammal vid 30. Och att jag jobbat här heltid i sex år är extremt lång tid. Arbetsgivaren utnyttjar att folk är unga och oerfarna.«

troende. Därför består projektgruppen av unga människor som själva har jobbat länge inom Mc Donald's.

– De som jobbar i facket talar inte samma språk som ungdomarna. Men i början av projektet ville ingen prata med oss heller.

Nu använder jag mitt eget sätt att prata med ungdomarna och det funkar.

Eid Hamade säger att han vill hjälpa folk eftersom de inte vet vilka rättigheter de har i arbetslivet och att detta är något som arbetsgivarna utnyttjar. Det är

många unga som inte klarar stressen utan slutar.

– En Mc Donald's arbetare ska vara stresstålig, glad och positiv. Två gånger i månaden kommer det anonyma kontrollanter som ställer sig i kön som vilken kund som helst, förklarar Eid Hamade.

Mc Donald's kör samma koncept på alla sina restauranger när det gäller krav på verksamheten och möjligheter för de anställda till internutbildning. Det finns en utbildningsstrappa knuten till lönesystemet.

Eid Hamades mål är att bli restaurangchef. Han har bara ett halvt steg kvar på utbildnings-trappan men är inte garanterad jobb som restaurangchef.

– Jag har jobbat hårt för att bli första assistent och försöker göra mitt bästa nu också men det går inte som jag förväntat mig. Jag vill ha en tydlig plan för framtiden. Jag har varit på mycket utbildning och pluggar hemma.

Kan ditt fackliga engagemang påverka dina möjligheter att nå sista trappsteget?

– Jag tror inte det. Jag är övertygad om att fack och arbetsgivare kan samverka.

GAMMAL VID 30

Maria Svensson är bara 30 år men har slitit ut sig på Mc Donald's. Hon kan inte fortsätta sitt heltidsarbete där.

Två gånger har hon halkat på hala klinkergolv och skadat båda benen allvarligt. Stressen har gjort att hon fått magkatarr. Under sina sex år på Mc Donald's åt Maria Svensson sin mat där varje dag och gick upp mellan 30 och 40 kilo.

– I Mc Donald's sammanhang är man gammal om man är 30. Och att ha jobbat här heltid i sex år är extremt lång tid. Arbetsgivaren utnyttjar att folk är unga och oerfarna.

Läkarna sa till Maria Svensson att det var för skadligt för henne att fortsätta på Mc Donald's.

Det har nu gått fem år sen hon tog tjänstledigt för studier. Idag utbildar hon sig till förskollärare men hoppar in och jobbar på Mc Donald's under sommarloven.

För trots att Maria Svensson är kritisk mot mycket på Mc Donald's och själv varit illa tycker hon att jobbet där är både roligt och lärorikt.

För Maria Svensson blev hennes egen arbetssituation starten på ett fackligt engagemang.

Efter första olyckan engagerade hon sig fackligt och blev platsombud, skyddsombud, försäkringsrådgivare och vice ordförande i sektionen.

– Jag fick så mycket hjälp som medlem att det kändes viktigt att engagera sig och inte bara gnälla. När jag jobbade heltid värvade jag många medlemmar på min restaurang, 80 procent var med i facket då.

Hur stressigt är det?

– Allt sker på tid. Gästen får stå max tre minuter i kön. Sen har du 90 sekunder på dig att ta emot beställningen och ta betalt. Det finns en klocka på kassan som tickar. När en minut har gått börjar den lysa rött. Det finns de som får magkatarr och magsår av stressen. Jag fick ju själv magkatarr.

Stress och hala golv är en farlig kombination. Det var anledningen till att Maria skadade sig.

– Flera restauranger har sådana här golv och jag har alltid klagat på dem.

Nästan alla har ramlat någon gång. Men golven är kvar.

Att det är låg status att jobba på en fastfood-restaurang märks inte minst på lönen. Mc Donald's går efter kollektivavtalets miniminivå. Maria Svensson kunde inte klara sig på sin lön trots att hon jobbade heltid. Hon var tvungen att låna pengar. När hon jobbade för fem år sen fick hon ut 8 500 kronor efter skatt och hade inte råd att gå till tandläkaren eller köpa nya glasögon. Att åka iväg på semester var inte att tänka på.

Mc Donald's i Rosengård
Fr v Taghrid Daabas, Eid Hamade och Ahmed Ghonayem. Taghrid Daabas berättar att hon går i gymnasiet och jobbar 20 timmar i veckan. »Jag har inte tid att andas. Men det är kul att jobba här. Jag klarar och vågar mer efter att jag börjat på Mc Donald's.«

– Många tar sig runt ekonomiskt på grund av att de äter på Mc Donald's precis som jag själv gjorde och jag gick upp mellan 30 och 40 kilo. Nu får jag professionell hjälp att gå ner i vikt.

Maria ser fram emot sitt nya jobb som förskollärare med en ingångslön på 19 000 kronor.

– Då kommer jag att kunna leva ett annat liv och åka på semester!

CHEFERNA DÅLIGA PÅ ARBETSMILJÖ

Suzanne Jensinger är ombudsman, försäkringsrådgivare och regionalt skyddsombud i HRF Skåne. Hon har bl a Mc Donald's inom sitt ansvarsområde, 16 restauranger och 10 franchiseställen, och bekräftar det Eid Hamade och Maria Svensson berättar.

Hon har mycket att säga om arbetsmiljön. Cheferna har en usel utbildning på området. Skyddsombuden är mycket bättre utbildade. Men Mc Donald's är ➤

Suzanne Jensinger och Duncan Lelliott, platschef på en Mc Donald's restaurang i Malmö.

»Från England är jag van vid att facket är svagt och hade ingenting med dem att göra under mina år där. Jag tyckte först att det var negativt att ha så tigt kontakt med Suzanne. Men jag har ändrat mig. Suzanne är snäll och hjälpsam. Hon hjälper till att lösa problem innan de uppstår, förklarar Duncan Lelliott.

» inte sämre än något annat företag inom fastfood, påpekar hon.

– De hala golven är farliga. Det är fett som spills på golven som gör att de är hala. Golven måste moppas hela tiden. Man kan se hur folk glider fram på de hala golven som om de åker skridskor. De spänner sig för att inte halka och riskerar förslitningsskador.

Mc Donald's policy är låga personalkostnader. Man betalar bara minimilönen plus en pott som fördelas på restaurangen. Man har ungdomslöner upp till 20 år men facket kräver att gränsen sänks till 18. Ungdomar under 17 år tjänar 59 kronor i timmen och de som är 20 år 86,75 kronor.

– De som jobbar, de jobbar för högt tryck. Efter rusningen behå-

ler man bara ett fåtal i personalen. Det är så fastfood-restauranger fungerar.

– En traditionell fastfood-restaurang kan ha 40 anställda, varav 15 heltid. Resten är skolorngdomar på deltid. Bland de som jobbar heltid är cirka 10 medlemmar. Ungdomarna jobbar kanske två fasta dagar i veckan och de tycker att det är för dyrt att vara med i facket. Dessutom kommer de inte upp i tillräckligt antal timmar för att ha rätt till a-kassa. Med den här anslutningsgraden är det svårt att bedriva ett organiserat fackligt arbete.

ARBETSGIVAREN POSITIV

Duncan Lelliott är platschef och har arbetat på Mc Donald's i totalt 15 år, varav 12 i England. Till Malmö kom han för två år sedan. Mc Donald's har en strikt hierarkisk organisation och han har själv fem chefer över sig.

– Suzanne tog snabbt kontakt med mig. Från England är jag van vid att facket är svagt och hade ingenting med dem att göra under mina 12 år där. Jag tyckte först att det var negativt att ha så tigt kontakt med Suzanne. Men jag har ändrat mig. Suzanne är snäll och hjälpsam. Hon hjälper till att lösa problem innan de uppstår. Hennes kunskaper är det mest värdefulla. Hon pekar ut rätt riktning men ser ingenting bara i svart eller vitt.

Duncan Lelliott och Suzanne Jensinger började med att diskutera förutsättningarna för kontakten dem emellan.

– Från första dagen fann vi vårt arbetssätt att jobba tillsammans. Jag gjorde samma sak med skyddsombudet här, vi satt också och pratade länge.

Alternativen var: Skulle vi jobba tillsammans eller vara på kollisionskurs? Nu jobbar vi tillsammans alla tre och har tre personers kompetens. Nu utgör vi en stark enhet. ❁

Facket kommenterar

MALIN ACKHOLT,
 tredje förbundsordförande, HRF

Danska facket 3 F anser att svenska hotell- och restaurangarbetare som pendlar till Danmark och jobbar är lönedumpare i många fall. Hur kan HRF agera i den här frågan?

– Det är givetvis nonsens att svenskar som arbetar i Danmark skulle dumpa löner. Däremot anser vi att samma princip ska gälla överallt i Europa: man ska ha löner som är avtalade om i det land man arbetar i. På så vis undviker vi lönedumpning, men håller fast vid vikten av friheten att kunna söka och ta arbete i andra EU-länder. Och just nu förhandlar vi om rejält höjda löner för hotell- och restauranganställda i Sverige.

Svenska och danska arbetsgivare säger: Vi anställer dig, men du får inte gå med i facket. Ofta handlar det om unga, oerfarna människor. Vad gör HRF?

– Det är fullständigt oacceptabelt att arbetsgivare för en rå antifacklig linje gentemot unga, oerfarna svenskar och danskar. Vi måste arbeta mer med information och folkbildning, så att fler inser att arbetsgivare inte har någon som helst rätt att förvägra någon den mänskliga rättigheten att gå med i en fackförening. Dessutom understryker detta vikten av att vi kan agera för bättre villkor också på arbetsplatser där arbetsgivaren inte har anställt någon som är med i facket. Annars skulle ju rent antifackliga arbetsgivare gynnas av en osund konkurrens.

På många mindre restauranger arbetar de anställda nära arbetsgivaren och vågar inte klaga på arbetsmiljön, knappt sjukskriva sig. För då säger arbetsgivaren att han eller hon måste stänga. Vad säger du om tystnaden på arbetsplatserna?

– Det stämmer tyvärr väl överens med de erfarenheter vi och andra fackföreningar har: på små arbetsplatser är den enskilde anställda i en mycket utsatt position gentemot sin arbetsgivare. Därför är det viktigt att fler seriösa arbetsgivare visar att det är OK att ha ett öppet klimat på arbetsplatsen. Men det visar också på vikten av att vi som fackförening kan agera även där anställda inte har vågat eller kunnat säga något själva.

alla.lo.se

text. Madeleine Randquist (om inget annat anges)

Nytt avtal om Avtalspension SAF-LO:

Nu får LO-arbetarna samma villkor som tjänstemännen

AVTALSPENSION SAF-LO. Äntligen klart! Det nya avtalet mellan LO och Svenskt Näringsliv om Avtalspension SAF-LO undertecknades på eftermiddagen den 16 april. Avtalet är historiskt, eftersom det för första gången ger LO-grupperna lika bra pensionsvillkor som tjänstemännen.

En viktig rättvisefråga är att höga lönade arbetare i nya Avtalspension SAF-LO får en extra pensionsrätt på lönedelar över den allmänna pensionens inkomsttak. De nya avtalspensionsvillkoren börjar tillämpas den 1 januari 2008.

Erland Olausson, LOs avtalssekreterare

– Det är en gammal rest från det gamla klassamhället som vi nu har avskaffat, sade LO:s avtalssekreterare Erland Olausson när han och Svenskt Näringslivs förhandlingschef Jan-Peter Duker presenterade uppgörelsen. Nya Avtalspension SAF-LO innehåller likvärdiga pensionsförmåner i anställningen för arbetare som

tjänstemännen fick i förra årets nya ITP-avtal.

Svenskt Näringsliv brukar inte uttrycka sig i klasstermer, men att båda parter var nöjda med överenskommelsen gick inte att ta miste på. Jan-Peter Duker såg klara fördelar med att 1,5 miljoner privatanställda arbetare nu får ett pensionsavtal med lika villkor som det nya ITP-avtal för privatanställda tjänstemän som blev klart för nästan exakt ett år sedan.

– Nya ITP och nya Avtalspension SAF-LO gör att alla kategorier medarbetare i de privata företagen får ett modernt pensionssystem. Det är inget självändamål för oss att ha olika villkor för arbetare och tjänstemän. Helst skulle vi se att det någon gång i framtiden går att komma fram till ett gemensamt pensionsavtal för alla medarbetare.

Något sådant är dock inte aktuellt ännu. Nu gäller det för dig som är försäkringsrådgivare att börja läsa in dig på nyheterna så att du kan informera dina arbetskamrater. Till hösten kommer vi med mer information inför det att nya Avtalspension SAF-LO träder i kraft den 1 januari 2008.

VAD HÄNDER UNDER 2007?

Under 2007 händer ingenting med

Före 25

Maria fyller 21 år under 2007 och börjar tjäna in pensionsrätt på 3,5 procent av lönen under 2007. Under de tre åren 2008–2010 är hon 22–24 år och tjänar inte in någon pensionsrätt alls. Först 2011 när hon fyller 25 år, börjar Marias arbetsgivare betala in pensionspremie igen.

Då har pensionspremien hunnit stiga till 4,3 procent enligt den trappa som du kan läsa mer om på nästa uppslag.

Efter 65

Slutålder för intjänande av pensionsrätt är 65 år. Inte många i LO-grupperna orkar jobba längre, men gör man det, finns möjligheten att komma överens individuellt med arbetsgivaren om fortsatta premiebetalningar till Avtalspension SAF-LO.

själva avtalspensionen. De tidigare försäkringsvillkoren för Avtalspension SAF-LO gäller året ut.

Det innebär bland annat att alla som fyller 21 år börjar tjäna in pensionsrätt (men läs mer på nästa uppslag under rubriken Startålder!). Pensionspremien ligger kvar på 3,5 procent under 2007 och arbetsgivaren betalar in >>>

» ett belopp som motsvarar 3,5 procent från första till sista lönekronan.

Under hösten jobbar LO och Svenskt Näringsliv vidare med de praktiska och administrativa delarna av avtalet. Parterna har en gemensam Pensionsnämnd som kommer att genomföra en upphandling av vilka försäkringsbolag som ska få vara med på listan över valbara pensionsförvaltare. Pensionsnämnden kan också komma att göra finjusteringar i avtalet om det visar sig att det behövs av administrativa/tekniska skäl.

Allra närmast väntar de centrala parterna dock på att medlemsförbunden på både LO-sidan och inom Svenskt Näringsliv ska godkänna avtalsuppgörelsen (eller att de centrala parterna gemensamt förklarar att överenskommen är definitiv). Tidsfristen för detta är satt till den 31 maj.

– Vår strävan är att så många som möjligt ska ansluta sig, säger Erland Olausson. Men nu är det ju trots allt så att våra respektive organisationers styrelser, där medlemsförbunden är representerade, har godkänt avtalet.

STARTÅLDER FÖR PENSIONS RÄTT 25 ÅR

Den nya startåldern för när man börjar tjäna in pensionsrätt blir 25 år. Närmare bestämt startar intjänandet från och med den

»Som LO ser det är alla vinnare. Både låg- och höglönnade får ökad pension.«

Erland Olausson, LO

månad då 25-årsdagen inträffar. 25 års ålder som intjänande-start kommer att gälla för alla som omfattas av nya Avtalspension SAF-LO. Det gäller alltså även för dem som redan har börjat tjäna in pensionsrätt men som är yngre än 25 år under 2008. De behåller självklart sin redan intjänade pensionsrätt – men intjänandet gör så att säga en paus tills den anställda fyller 25 år.

KRAFTIGT HÖJDA PENSIONS PREMIER

Den stora förbättringen i nya Avtalspension SAF-LO ligger på premiesidan. Dels höjs pensionspremien i fem steg under 2008–2012 från dagens 3,5 procent till 4,5 procent, dels blir det en kraftigt höjd pensionsrätt över den allmänna pensionens inkomsttak (7,5 inkomstbasbelopp, vilket 2007 motsvarar det vill säga på lönedelar som 2007 ligger på 28 688 kronor).

Höjning till 4,5 procent »under taket«. Dagens 3,5 procent i pensionspremie höjs alltså successivt till 4,5 procent. Hur upptrappningen blir år från år, ser du i tabellen nedan. Dessa procentsatser gäller för lönedelar

upp till den allmänna pensionens inkomsttak.

Högre pensionspremie »över taket«. Den nya Avtalspension SAF-LO ska ge samma kompensation som tjänstemännen har för att den allmänna pensionen inte blir bättre oavsett hur mycket man tjänar över 7,5 inkomstbasbelopp. I dag är det cirka 75 000 av dem som omfattas av Avtalspension SAF-LO som har inkomster »över taket«.

I den nuvarande avtalspensionen betalar arbetsgivaren in 3,5 procent på all lön, både under och över taket. 2012 ska pensionspremien vara 30 procent på lönedelar över taket. Dit kommer man via en upptrappning som börjar 2008 med 6 procent.

Möjlighet till lokala/individuela förbättringar. Det står fack och arbetsgivare fritt att lokalt komma överens om en högre pensionsavsättning, alltså att arbetsgivaren betalar in mer till avtalspensionen än det centrala avtalet föreskriver. Detsamma gäller för individuella överenskommelser mellan arbetsgivaren och en enskild anställd.

Premietrappan 2008 – 2012

	Pensionspremie för lönedelar under 7,5 inkomstbasbelopp (motsvarar cirka 28 700 kr/mån år 2007)	Pensionspremie för lönedelar över 7,5 inkomstbasbelopp
Fr o m den 1 januari 2008	3,9 procent	6 procent
Fr o m den 1 januari 2009	4,0 procent	12 procent
Fr o m den 1 januari 2010	4,1 procent	18 procent
Fr o m den 1 januari 2011	4,3 procent	24 procent
Fr o m den 1 januari 2012	4,5 procent	30 procent

Elektrikerexempel

Elektrikerförbundet har förhandlat fram extra pensionsavsättningar på ett par av sina avtalsområden. Dessa extrapremier höjer den vanliga 3,5-procentiga avsättningen till Avtalspension SAF-LO. Extrapremierna betalas också för anställda som ännu inte börjat tjäna in pensionsrätt i avtalspensionen.

Hur mycket får du i pension?

Så mycket högre pension per månad får man med nya Avtalspension SAF-LO

Din ålder i dag	Din månadslön i dag			
	15 000 kr	20 000 kr	25 000 kr	30 000 kr
20 år	660 kr	900 kr	1 100 kr	5 600 kr
30 år	450 kr	680 kr	830 kr	4 200 kr
40 år	330 kr	450 kr	550 kr	2 800 kr
50 år	120 kr	230 kr	280 kr	1 400 kr

HÖGRE PENSIONER FÖR ALLA

Parterna har räknat noga på vad det nya avtalet ger i pension. Höjningen av startåldern till 25 år skulle ju kunna uppfattas som en försämring. Så är det dock inte, utan nya Avtalspension SAF-LO kommer att ge alla mer i pension per månad.

I följande räkneexempel har man utgått från att den årliga reallöneökningen är 2 procent, att den reala avkastningen är (= minus inflationen) på pensionskapitalet är 3 procent och att de försäkrade lever i 15 år efter det att pensionen börjar betalas ut.

De som vinner mest på det nya pensionsavtalet är unga höginkomsttagare. Men som framgår av tabellen, kommer även låg- och medelinkomsttagarna i LO-grupperna att få högre pensioner.

– Som LO ser det är alla vinnare, säger Erland Olason. De högavlönade i LO-förbunden är inte så många, men de har länge behandlats orättvist i förhållande till tjänstemän med samma lön. Nu får även våra höginkomsttagare kompensation för att lön »över taket« inte leder till högre allmän pension.

– De lågavlönade vinner också. Vi höjer pensionsavsättningen med en procentenhet till 4,5 procent och därmed ökar den sammanlagda pensionen. För den som tjänar lite är det inte alltid lätt att hitta pengar till privat pensionsparande.

VAL AV PENSIONS FÖRVALTARE

De anställda som omfattas av Avtalspension SAF-LO kommer även fortsättningsvis att själva få välja förvaltare för hela pensionspremien.

Exakt vilka pensionsförvaltare som ska vara valbara för fondförsäkring respektive traditionell pensionsförsäkring är inte klart. Den upphandlingen, som ska skötas av Fora, ska genomföras under hösten 2007. Detsamma gäller vilket bolag som ska förvalta icke-väljarnas pensionspengar (i nuvarande Avtalspension SAF-LO är det AMF Pension).

Den som inte väljer. Precis som i dag kommer icke-väljares pensionspengar att förvaltas i traditionell pensionsförsäkring utan återbetalningsskydd och utan familjeskydd.

Vilket bolag som ska få ta hand om icke-väljarnas pengar är dock ännu inte klart. Det blir, som nämnts, ett led i den upphandling som Fora på Pensionsnämndens uppdrag ska genomföra under hösten.

PREMIEBEFRIELSEFÖRSÄKRINGEN FÖRBÄTTRAS

När man är sjukskriven, har sjuk-/aktivitetsersättning eller är föräldraledig, finns det ju ingen lön som arbetsgivaren skulle kunna betala in pensionspremie på till Avtalspension SAF-LO. För att man inte ska förlora pensionsrätt, finns premiebefrielseför- ➤

Panelen:

JORGE FLORES

Det här är en historisk uppgörelse mellan LO och Svenskt Näringsliv. Det är

en viktig rättvisefråga att LO-folk ska ha lika bra pensionsvillkor som tjänstemännen. De nya avtalspensionsvillkoren börjar tillämpas den 1 januari 2008 men vi kan börja glädja oss redan nu (och lära oss de nya villkoren så att vi kan informera alla på jobbet).

1,5 miljoner privatanställda arbetare har nu tagit ett steg bort från det gamla klassamhället. Men det finns mycket kvar att göra, även om pensionen är en viktig del.

Jag som försäkringsrådgivare kommer att vara mera aktiv med pensionsinformation till hösten, för då kommer frågorna. Det blir ju egentligen samma information som vi brukar ge, plus de nya reglerna. Det viktiga är att medlemmarna förstår och börjar tänka på sin pension, inte att de kan alla detaljerna.

Ett problem som jag har upptäckt under åren är kombinationen av bristande kunskaper och bristande intresse, framför allt hos de yngre. Men ändå har jag en viss förståelse för det också. Ungdomarna tycker att det långt till pensionen.

Det är därför som försäkringsrådgivaren behöver vara engagerad och själv läsa mycket för att kunna göra ett bra jobb i sitt uppdrag. Vi måste acceptera att pensionsfrågorna är sådana som folk i allmänhet inte är speciellt intresserade av att sätta sig in i. Därför är det extra viktigt att rådgivaren brinner för frågorna och inte ger upp utan informerar gång på gång.

» säkringen som träder in i dessa situationer och betalar pensionspremien.

Denna försäkring kommer att finnas kvar i nya Avtalspension SAF-LO. Från och med 2008 kommer den som har fyllt 25 år men inte 65 att få pensionspremien (självklart även den nya extra avsättning som gäller lönedelar över 7,5 inkomstbasbelopp) betalad genom premiebefrielseförsäkringen i samma situationer som tidigare.

När det gäller premiebefrielse vid föräldraledighet så förbättras reglerna. I det nu gällande avtalet gäller högst 11 månaders premiebefrielse vid föräldraledighet med föräldrapenning i samband med barns födelse eller adoption. Den tiden utökas från och med 2008 till 13 månader för att bli lika lång som i tjänstemännens nya ITP-avtal.

EFTERLEVANDESKYDD SOM TILLVAL

Även i nya Avtalspension SAF-LO ska man kunna välja återbetalningsskydd och/eller familjeskydd som tillval. Vissa förändringar träder i kraft från 2008 i förhållande till dagens regler:

- » Återbetalningsskyddet gäller tidigast från den månad då den försäkrade fyller 25 år.
- » Familjeskydd kan tecknas på 1, 2, 3 eller 4 prisbasbelopp per år (i dag bara 1 eller 2).
- » Om den försäkrade avlider före 70 års ålder, betalas familjeskyddet ut månadsvis till de efterlevande med en tolfedel av det avtalade årsbeloppet i 5 – 20 år (i dag gäller 5 år), men inte längre än till och med månaden innan den avlidna försäkrade skulle ha fyllt 70 år.

Det går att ändra i familjeskyddet (höja försäkringsbeloppet eller välja annan utbetalningstid) men då gör Fora en hälsoprövning. Det innebär bland annat att den som lider av en allvarlig sjukdom inte får höja försäkringsbeloppet. ❀

Ändringar i AFA-villkoren från och med 2008 Omprövning och prövning

Parterna på det privata området (LO, PTK och Svenskt Näringsliv) har kommit överens om vissa ändringar i de gemensamma villkoren för avtalsförsäkringarna. Ändringarna gäller omprövning och prövning i skiljenämnd. De nya villkoren träder i kraft den 1 maj 2007 och berör alla avtalsförsäkringar inom avtalsområde LO Privat.

När AFA Försäkring fattar det slutliga skaderegleringsbeslutet i ett ärende, följer det alltid med en så kallad besvärshänvisning. Alltså en instruktion för hur och vart den som eventuellt är missnöjd med beslutet ska överklaga.

Hittills – och fram till den 1 maj 2007 – har det stått i denna besvärshänvisning att den försäkrade kan vända sig till en av de partssammansatta nämnderna för att begära omprövning. Det finns en sådan partssammansatt nämnd per försäkring (AGS-nämnden, TFA-nämnden, AGB-nämnden, TGL-nämnden och Pensionsnämnden).

Nämnderna ska finnas kvar även i fortsättningen, men ska från och med den 1 maj 2007 inte regelmässigt behandla ärenden där en enskild försäkrad är missnöjd med AFA Försäkrings beslut. Nämnderna kommer att behandla de omprövningsärenden som står i kö (i TFA-nämnden som har flest är det 2 000 ärenden) men kommer inte in några nya.

I de skaderegleringsbeslut som AFA Försäkring fattar från och med den 1 maj, kommer den som är missnöjd i stället att hän-

visas till att begära omprövning hos AFA Försäkrings nyinrättade omprövningsavdelning. Den är fristående från AFA Försäkrings skadeorganisation och har rätt att fatta beslut som ändrar det ursprungliga skaderegleringsbeslutet helt eller delvis (nämnderna har bara rätt att rekommen-

OBS!

För LO-grupperna gäller de nya villkoren i dagsläget bara LOs och Svenskt Näringslivs privatanställda. Förhandlingar om eventuella motsvarande ändringar inom avtalsområde kommuner och landsting (KL-området) pågår fortfarande.

1 maj 2007

Prövning i skiljenämnd

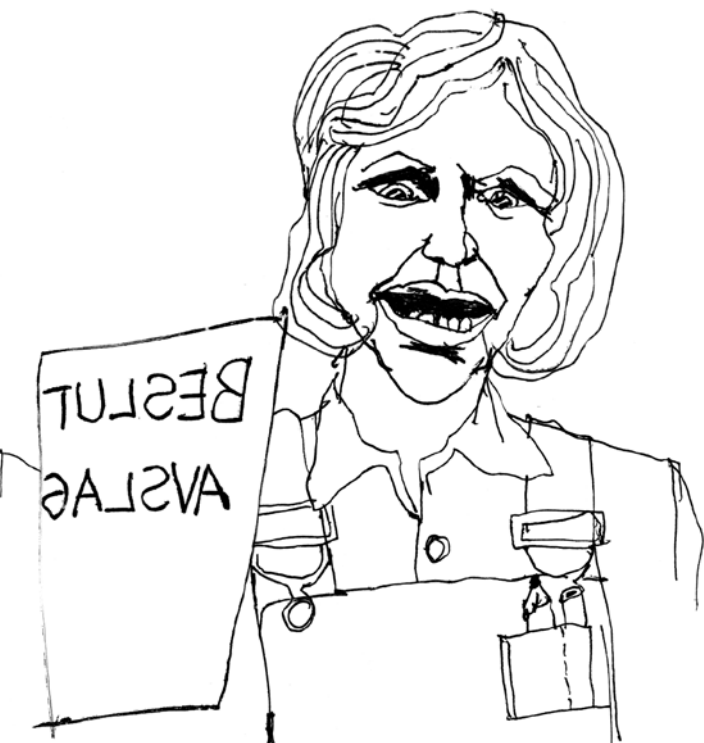

ILLUSTRATION ANNE-LI KARLSSON

I de skaderegleringsbeslut som AFA fattar från och med den 1 maj, ska den som är missnöjd begära omprövning hos AFAs nyinrättade omprövningsavdelning.

dera att AFA Försäkring ändrar ett beslut).

Med denna ändring hoppas parterna att omprövningsärenden ska kunna skötas på ett mer ändamålsenligt sätt. De partsammansatta nämnderna ska i stället för omprövningar kunna koncentrera sig på sin ursprungliga huvuduppgift – att tolka villkoren och avgöra frågor av övergripande och principiell betydelse.

SEX MÅNADERS TIDSFRIST FÖR OMPRÖVNINGSBEGÄRAN

En annan viktig ändring som du ska informera dina arbetskamrater om gäller tidsfristen för att begära omprövning. Från och med den 1 maj är den sex månader

(alltså ett halvår) för alla avtalsförsäkringar. Tidsfristen börjar löpa från det att AFA Försäkring fattat det slutliga beslutet i ett ärende.

Tidigare gällde sex månader enbart för TFA-ärenden – men från och med den 1 maj 2007 gäller samma tidsfrist för alla avtalsförsäkringarna.

NYA REGLER FÖR PRÖVNING I SKILJENÄMND

Begäran om omprövning är första steget för den som är missnöjd med ett skaderegleringsbeslut. Är den försäkrade fortfarande missnöjd efter omprövningsbeslutet, kan hon/han antingen gå till allmän domstol – eller begära att

Lär dig de nya reglerna – och informera!

Du som är försäkringsrådgivare behöver uppmärksamma att villkorsändringen innebär att den information som står i LO:s Grundbok för försäkringsrådgivare 2007 på sidorna 173–174 om omprövning och skiljeförfarande inte är aktuell i alla delar. De uppgifter som nu delvis är inaktuella står under rubrikerna »Avtalsförsäkringarnas nämnder« och »Skiljenämnden för arbetsmarknadsförsäkringar«.

Det är viktigt att du som försäkringsrådgivare lär dig de nya reglerna och informerar dina arbetskamrater om ändringarna i förhållande till vad som gällde tidigare!

Skiljenämnden för arbetsmarknadsförsäkringar prövar ärendet. Ordförande i skiljenämnden är en domare från Arbetsdomstolen.

Den 1 maj 2007 ändras också reglerna för prövning i skiljenämnd. Ändringen gäller en avgift som kommer att tas ut på »nya« ärenden (sådana som anmäls till AFA Försäkring den 1 maj 2007 eller senare). Det kommer alltså för »nya« ärenden inte längre att vara kostnadsfritt att överklaga till skiljenämnden.

Avgiften är fyra procent av prisbasbeloppet, vilket i år motsvarar 1 612 kronor. Om skiljenämndens beslut helt eller delvis går på den klagandes linje, betalas avgiften tillbaka. Syftet med avgiften är att den ska bidra till att täcka kostnaderna för skiljenämndens arbete.

Observera att det trots avgiften fortfarande är ekonomiskt förmånligare att begära skiljenämndsprövning än att ta sitt ärende till allmän domstol. I skiljenämnden står båda parter var och en för sina egna kostnader och den som »förlorar« behöver inte betala motpartens kostnader (som fallet är i allmän domstol). ❀

FOTO: PRENNENS BILD

Finansminister Anders Borg presenterar regeringens budget som riktar udden mot de arbetslösa. Alla löntagare drabbas av större otrygghet.

Full sysselsättning – till vilket pris som helst?

VÅRBUDGET. Den 16 april lade den borgerliga regeringen fram sin första ekonomiska vårproposition. Tyngdpunkten ligger på arbetsmarknadspolitiken. Finansminister Anders Borg upprepade gång på gång i riksdagens talarstol att full sysselsättning är målet för regeringens politik.

Förutom presenter till borgerlighetens kärnväljare i form av slopad förmögenhetsskatt och fastighetsskatt och »pigavdrag« innehåller budgeten skattesänkningar och subventioner för att stimulera företagen till att anstäl-

la. Men där finns också fortsatta åtgärder för att »göra det mer lönsamt att arbeta« – läs kraftiga försämringar för dem som trots allt inte lyckas hitta ett jobb.

– Låt oss glädja oss åt att Sverige är på rätt väg, inledde den moderata finansministern Anders Borg sin budgetpresentation. Tillväxten är god. Sysselsättningen ökar, den totala arbetslösheten minskar. Överskotten i statsbudgeten är stora.

Och så fortsatte han, med ungefär samma ord som även en socialdemokratisk finansminister skulle ha kunnat använda:

– Nu bygger vi ett samhälle där full sysselsättning ska gälla. Det

är ett rättvist samhälle. Ett samhälle där många står utanför är inte ett rättvist samhälle. Full sysselsättning är regeringens främsta prioritering. Vi har inlett den långa vägen tillbaka till full sysselsättning.

VAD BETYDER FULL SYSSELSÄTTNING?

Vackert så. Full sysselsättning är väl ett bra mål, eller hur?

Men hur ser den moderatledda regeringens fulla sysselsättning ut? Det lär ha rätt full sysselsättning i de forna kommunistdiktaturerna också. Och på många håll i USA finns knappast någon registrerad arbetslöshet men väl mas-

sor av låglönejobb som man behöver ha ett par-tre stycken av för att klara sig.

Även i Sverige är bara de som är inskrivna vid arbetsförmedlingen registrerade som arbetslösa. Det finns en liten, men ändå existerande, andel vuxna som varken förvärvsarbetar, studerar eller söker jobb. De finns, men tynger inte ned arbetslöshetsstatistiken.

Frågan när man läser vårpropositionen och vet vilka »reformer« som den borgerliga regeringen hittills har genomfört är: Vad kommer den moderatledda regeringens sysselsättningsmål att kosta både för de arbetslösa och för dem som har jobb? Hur ser regeringens samhälle med full sysselsättning ut?

En inte alltför djärv gissning är att moderaternas drömsamhälle ser annorlunda ut än det samhälle med full sysselsättning som arbetarrörelsen har som mål.

LÖNSAMT ATT ANSTÄLLA

Det finns två nyckelfraser i regeringens ekonomiska vårproposition. Det ena är »lönsamt att anställa«. Det andra är »lönsamt att arbeta«.

För att det ska bli mer lönsamt för företagen att anställa, vill regeringen att riksdagen beslutar om satsningar på olika slags skattesubventioner för företag som anställer långtidsarbetslösa, långtidssjuka, nyanlända invandrare, ålderspensionärer, unga upp till 24 år och andra som »lever i utanförskap«.

En del av åtgärderna är bra. Det måste i ärlighetens namn sägas.

► De nyligen avskaffade plusjobben har sedan årsskiftet ersatts av »nystartsjobb«. Den som anställer en långtidsarbetslös, långtidssjuk eller annan som länge stått utanför arbetsmarknaden slipper betala hela arbetsgivaravgiften under lika lång tid som den nyanställda stått utanför arbetsmarknaden. För personer som fyllt 25 år ges subventionen i

högst fem år och för yngre i högst ett år. För den som fyllt 55 år ges subventionen dubbelt så lång tid som »utanförskapet« varat, dock högst tio år eller till 65-årsdagen.

► För nyanlända invandrare (de första 18 månaderna efter beviljat uppehållstillstånd) vill regeringen inrätta »instegsjobb« som ska vara en kombination av arbete, handledning och undervisning i svenska med upp till 75 procents lönesubvention i högst ett halvår.

► För unga som fyllt 18 men inte 25 år vill regeringen från den 1 juli 2007 minska arbetsgivaravgiften med cirka 10 procentenheter.

► Nystartscentra ska inrättas i områden »där utanförskapet är särskilt stort« för att arbetssökande ska kunna få alla typer av hjälp och stöd på samma ställe.

► Satsningar på kvalificerad yrkesutbildning och på lärlingsplatser.

LÖNSAMT ATT ARBETA

Sedan kommer vi till det problematiska, alltså regeringens mantra om att det måste bli mer lönsamt att arbeta. Vi har hört det flera gånger förr under det dryga halvåret som gått sedan den borgerliga regeringen lade fram höstbudgeten i oktober 2006. Och vi hörde det i valrörelsen.

Då, i valrörelsen, fokuserade Alliansen på tusenlappen i jobbskatteavdrag som alla som förvärvsarbetar skulle få. Den blev till slut långt ifrån en tusenlapp för alla – och varken sjuka, arbetslösa eller pensionärer fick så mycket som en krona i skattelättnad.

När regeringen väl hade tillträtt, satte den igång med att genomföra sina vallöften. För visst hade orden »bryta utanförskapet« och »lönsamt att arbeta« funnits med i valrörelsen också. Men alltför få väljare hade insett att den Allians som bad om regeringsmakten faktiskt också bad om ett mandat att göra livet både dyrare och otruggare för

såväl löntagare som för sjuka och arbetslösa.

I vårbudgeten står det återigen rent ut på flera ställen. Höga ersättningsnivåer när man är arbetslös leder till »ett mer varaktigt utanförskap« och det finns ett »överutnyttjande« i sjukförsäkringen som behöver stävjas.

OTRYGGT FÖR ARBETSLÖSA OCH SJUKA

Till de åtgärder (som vi tidigare rapporterat om här i Alla och på www.alla.lo.se) som regeringen redan genomfört hör:

► Dyrare och sämre arbetslöshetsförsäkring. Lägre ersättning från a-kassan och nya regler som gör det svårare att kvalificera sig för ersättning, särskilt för deltidanställda och visstidsanställda. Studerandevillkoret har slopats.

► Sänkt sjukpenningtak för både arbetande och arbetslösa. Dessutom har storleken på utbetalad sjukpenning och föräldrapenning minskats för alla eftersom regeringen har tagit ett första steg mot ett nytt sätt att beräkna sjukpenninggrundande inkomst, SGI.

► Sämre ålderspensioner genom kraftigt sänkt pensionsrätt på sjuk- och aktivitetsersättning. Detta är ett brott mot pensionsöverenskomsten.

I vårpropositionen och i en del så kallade särpropositioner finns mera... När det gäller de arbetslösa finns bland annat följande:

► Från den 1 juli 2007 vill regeringen avskaffa rätten att söka arbete bara inom sitt yrke och inom närområdet under de första 100 dagarna. Om den arbetslösa inte söker alla typer av jobb överallt, ska dagpenningen från a-kassan dras in under en viss tid.

► Vid halvårsskiftet inrättas också den nya »jobb- och utvecklingsgarantin« som bland annat innebär att den som efter 450 dagar (med ersättning på 65-procentsnivån) inte lyckats få en anställning, ska »anvisas till en varaktig samhällsnyttig sysselsättning motsvarande hela ►►

» deltagarens arbetsutbud«.

» Den 1 december 2007 ska villkoren skärpas ytterligare för unga arbetssökande upp till 25 år. Då inrättas en »jobbgaranti« som kombineras med att ersättningsnivån sjunker från 80 procent till 70 procent redan efter 100 dagar och till 65 procent efter ytterligare 100 dagar. Denna nivå består sedan under hela tiden i »jobbgarantin«. Hur länge man kan gå där, står dock inte i propositionen.

När det gäller de sjuka finns bland annat följande

» Rätt för arbetsgivaren att begära läkarintyg från första sjukdagen. Dessa så kallade förstadagsintyg finns redan i en del kollektivavtal, men från halvårsskiftet 2007 får arbetsgivarna en lagstadgad rätt att själva bestämma när och från vem de vill begära förstadagsintyg.

» Arbetsgivarens skyldighet att genomföra en rehabiliteringsutredning avskaffas från halvårsskiftet. Samtidigt slopas möjligheten för den anställda att själv begära att hennes/hans rehabiliteringsbehov utreds.

PRESENTER TILL BORGERLIGHETENS KÄRNVALJARE

Att staten skickar en räkning till trafikförsäkringsbolagen på 32 procent på trafikförsäkringspremierna från den 1 juli 2007 kommer att irritera Sveriges höginkomsttagare men knappast göra några större hål i hushållsekonomin. För låg- och medelinkomsttagare som behöver sin bil, blir skattehöjningen ytterligare en tung utgift. Tyngre lär den bli under åren framöver, eftersom regeringen påsikt vill att alla kostnader för sjukpenning, rehabilitering och sjuk-/aktivitetsersättning som hänförs sig till trafikskador ska lyftas ut ur statsbudgeten och bekostas genom trafikförsäkringen.

Mer kännbar för höginkomsttagarna blir nog sänkningen som genomförs den 1 januari 2008 av det högsta avdraget för pensionsparande. Det ska sänkas från 0,5

prisbasbelopp (vilket år 2007 är 20 150 kronor) till 12 000 kronor.

I gengäld kan den borgerliga regeringens »supporterklubb« glädjas åt:

» Slopas förmögenhetsskatt från den 1 januari 2008. Taxeringsåret 2007 blir det sista under vilket förmögenhetsskatt behöver betalas. (Det sänkta pensionssparavdraget ska delvis finansiera den borttagna förmögenhetsskatten.)

» Slopas fastighetsskatt från den 1 januari 2008. Därefter ska endast en kommunal avgift på högst 4 500 kronor betalas för fastigheter. (Denna skattesänkning finansieras delvis genom att reavinstkatten vid försäljning höjs från 20 till 30 procent.)

» Redan den 1 juli 2007 är det fritt fram att dra av halva fakturerade kostnaden inklusive moms för så kallade hushållsnära tjänster, till exempel städning och gräsklippning. Högst 50 000 kronors avdrag per vuxen person och år medges.

EN FRÅGA OM MÄNNISKOSYN

För några år sedan redovisade vi här i Alla en undersökning som visade att det stod 13 personer i kö till varje ledigt jobb. Nu är tiderna bättre, högkonjunktorens effekter börjar visa sig i form av att antalet lediga platser blir fler. Så kön har säkert minskat.

Efterfrågan på arbetskraft ökar fortfarande. Regeringens arbetsmarknadspolitik innehåller dessutom satsningar på lönesubventioner, skatterabatter för hushållsnära tjänster och uppmaningar till arbetslösa att starta eget (snart blir det möjligt för snart sagt vem som vill att få en F-skattsedel).

Arbetslöshetsförsäkringens regel om att den som uppstår ersättning från a-kassan är skyldig att ta en erbjuden anställning om lönen inte ligger lägre än 10 procent under dagpenningen kommer också att leda till fler jobb. Låglönejobb.

Det kommer, allt sammantaget,

med sannolikt att bli fler som får arbete och färre som är arbetslösa.

Men även om det »bara« skulle stå tio eller rentav bara fem personer i kö till varje ledigt jobb, är det ändå bara en i varje kö som blir anställd. Och de som är långtidssjuka, med sjukpenning eller sjuk-/aktivitetsersättning, har ju Försäkringskassan beviljat ersättning från sjukförsäkringssystemet därför att de har en medicinskt grundad arbetsförmåga.

I den borgerliga regeringens politik finns uppenbarligen inte denna verklighet. Den politik för arbete som regeringen säger sig driva blir en »motpolitik«, med skarpa ekonomiska sanktioner mot alla som inte får eller kan arbeta.

Det hela kokar ned till en fråga om människosyn. I arbetarrörelsen är arbetslinjen en kombinerad rätt och skyldighet att försörja sig själv. Samtidigt ska den som inte kan och inte får arbeta ha rätt till ekonomisk trygghet. Den generella välfärden som den tar sig uttryck i socialförsäkringar och avtalsförsäkringar bygger på omfördelning. Mellan människor och under livet. Alla kan bli sjuka, alla kan förlora arbetet – men det ska inte medföra att hushållsekonomin går i kras.

Bara så kan även vi som just nu är friska och har ett arbete skydda vår egen ekonomi. Ingen tjänar på att sjuka och arbetslösa skuldbeläggs och tvingas in i fattigdom.

Svaret på frågan »Full selsättning – till vilket pris som helst?« blir nej. Självklart nej, eftersom vi i Sverige under decennier visat att det går att förena social trygghet med tillväxt och en bra samhällsutveckling. För alla. Vi lever fortfarande med spårren och såren efter 90-talets krisår och hårdhanta budgetsanering, men den borgerliga regeringens planerade och påbörjade systemskifte är inte den rätta medicinen. ❀

Inkomstförsäkring – nu också i LO-förbunden

Efter lång tids tvekan gör inkomstförsäkringarna sitt intåg även i LO-förbunden. Livsmedelsarbetarna var först ut och snart kommer även andra förbund att kunna lägga inkomstförsäkring till sina medlemsförsäkringspaket. LO:s styrelse har fattat beslut om att teckna ett ramavtal med Folksam. De förbund som önskar får ansluta sig. En inkomstförsäkring är ett komplement till dagpenningen från a-kassan för dem som tjänar mer än 18 700 kronor i månaden.

Besluten att teckna inkomstförsäkring har inte varit lätta att fatta. Med en borgerlig majoritet i riksdag och regering är möjligheten att få tillstånd förbättringar i arbetslöshetsförsäkringen dock obefintliga under de närmaste åren. Vi lär tvärtom

få se ännu fler försäkringar.

Samtidigt ökar antalet LO-medlemmar som slår i inkomsttaket i a-kassan och som därmed får ut mindre än 80 procent från a-kassan. Antalet medlemmar som lämnar sitt förbunds a-kassa har dessutom ökat sedan den borgerliga regeringen både försämrade reglerna och höjde avgiften vid årsskiftet.

Livsmedelsarbetareförbundets ordförande Hans-Olof Nilsson beskriver bakgrunden till att Livs som första LO-förbund tecknade inkomstförsäkring för sina medlemmar så här:

–Försäkringen är helt nödvändig för att förhindra regeringens planer på att skapa en armé av människor som är tvingade att acceptera vilka låglönejobb som helst. Alliansens plan med försämringen av a-kassan är just att skapa förutsättningar för en låglönemarknad. Det kommer ald-

rig Livs att acceptera och med den här försäkringen får våra medlemmar möjlighet att hålla emot.

I LO:s styrelse har meningarna varit delade. När diskussionerna om inkomstförsäkring startade, hörde Livs till de förbund som sade ja, medan en del andra förbund tvekade.

TUNGA IDEOLOGISKA MOTARGUMENT

Inkomstförsäkringen som försäkringsprodukt lanserades i Sverige i slutet av 90-talet. Att den första inkomstförsäkringen i ett LO-förbund tecknats först nu beror inte i första hand på att inkomstnivån är lägre i LO-grupperna. Det kan visserligen förklara varför låglöneförbunden är tveksamma, men inte varför inkomstförsäkring inte är en entydigt positiv saken i förbund med genomsnittslöner över a-kassetaket.

Det finns goda skäl till att ➤

Fakta om inkomstförsäkringen

1998 kom den första inkomstförsäkringen med det nystartade svenska bolaget Accept Försäkring som försäkringsgivare. Försäkringen var en stor produktnyhet på marknaden, eftersom arbetslöshet dittills hade betraktats som som en »dålig risk» som det inte var ekonomiskt försvarbart att försäkra.

Sedan dess har marknaden för inkomstförsäkringar vuxit kraftigt. Flera bolag, både svenska och utländska, erbjuder nu

inkomstförsäkringar – till enskilda försäkringstagare och till grupper. Bland enskilda försäkringstagare är det främst tjänstemän/akademiker med månadslöner på 30 000–40 000 kronor som tecknar inkomstförsäkring.

Ersättningsnivån är alltid högst 80 procent, eftersom inkomstförsäkringarna måste följa regelverket i lagen om arbetslöshetsförsäkring. Därav följer också att man bara kan få ersättning för inkomstdelar över a-kas-

setaket (för närvarande 18 700 kronor i månaden, vilket motsvarar en dagpenning från a-kassan på 680 kronor).

Den högsta ersättningsbara inkomsten varierar. Vissa försäkringar har inget inkomsttak alls (Livsmedelsarbetareförbundets nytecknade inkomstförsäkring LIF är en sådan), medan andra har till exempel 80 000, 60 000 eller 34 000 kronor (det senare blir troligtvis taket i den försäkring som kan tecknas

på grundval av LOs kommande ramavtal).

Ersättningstiden varierar. Exempel: 100 dagar, 200 dagar, 240 dagar. Livs har 200 dagar och LO-förbundens kommande ramavtal kommer antagligen att ha 100 dagar.

Även karenstiden varierar. SACO-förbundens inkomstförsäkring har 20 dagar. Fem dagar (samma antal som i a-kassan) gäller i Livs inkomstförsäkring och enligt det ramavtal som LOs styrelse fattat beslut om.

» utöka medlemsförsäkringspaketet med en inkomstförsäkring. Men det finns också tungt vägande ideologiska motargument.

Fackföreningsrörelsens principiella ståndpunkt är att generella försäkringslösningar för hela folket är det bästa sättet att skapa trygghet. De lagstiftade försäkringarna, dit arbetslöshetsförsäringen hör, ska vara så bra att de att de flesta ska kunna bibehålla en rimlig levnadsstandard under ersättningstiden. Den generella välfärden har stor legitimitet i befolkningen och en majoritet, även de flesta borgerliga väljare, sluter upp bakom socialförsäkringssystemet.

Men uppslutningen bygger på att en majoritet av de försäkrade känner att de kan lita på systemet. Därför är låga inkomsttak och låga ersättningsnivåer ett hot. De som kan, skaffar sig kompletterande försäkringar, antingen individuellt eller i grupp.

När ersättningen i den allmänna sjukförsäkringen försämras

Inkomstförsäkringar i TCO och SACO

» TCO har gjort en sammanställning av TCO-förbundens inkomstförsäkringar. Den finns på TCOs webbplats med direktadressen www.tco.se/4ee5ab46-f544-40ec-8a7d-7fc73760021f.fodoc
 » Kortfakta om vilka SACO-förbund som har inkomstförsäkring finns på www.saco.se/templates/saco/general.asp?id=5133. Mer information finns på www.inkomstforsakring.com

des under 90-talets budgetsänring, fick marknaden för privata och gruppsjukförsäkringar ett uppsving. Sedan kom inkomstförsäkringarna ut på marknaden och tecknades av fler och fler när inkomsttaket i a-kassan låg kvar på en nivå som allt fler löntagare passerat.

TVÅ PROBLEM

Ur LO-förbundens synvinkel finns det två problem med att fler individer och grupper kompenserar

sig för försämringar i det allmänna försäkringssystemet genom egna försäkringar:

» Även för en större grupp som ett helt förbunds medlemmar, sätts premien i förhållande till risken.

LO:s kommande ramavtal med Folksam om inkomstförsäkring kommer att kosta olika mycket för förbunden, beroende på hur hög risken för arbetslöshet är. LO:s styrelse konstaterade efter inkomstförsäkringsbeslutet att en statligt finansierad försäkring skulle ha gett bättre villkor. LO:s försäkring innebär att varje förbund tvingas finansiera sin egen försäkring. För dem som bäst behöver skyddet, blir det dyrast.

» Möjligheterna att påverka en eventuell socialdemokratisk regering efter valet 2010 att göra förbättringar i arbetslöshetsförsäkringen minskar, om LO-förbunden redan visat att de är villiga att betala separat för en komplettering i medlemsförsäkringsform.

Inkomstförsäkring som medlemsförsäkring är en tillfällig lösning. Så anser både Livs, som

Så fungerar inkomstförsäkringarna

Inkomsttaket i den lagstiftade arbetslöshetsförsäkringen är 18 700 kronor och motsvarar på årsbasis cirka 5,6 prisbasbelopp. Jämför med sjukpenningens tak som – för den som inte är arbetslös – ligger på 7,5 prisbasbelopp. Inkomstförsäkringarna som nu gör sitt segertåg i fackföreningsrörelsen är ett svar på detta.

Syftet med inkomstförsäkring är att ge alla medlemmar en möjlighet att få ut 80 procent under en övergångstid. Förhoppningsvis kan medlemmen hitta ett nytt arbete under tiden. Om inte, får medlemmen i alla fall lite mer

tid på sig att försöka sänka hushållets kostnader.

I många andra länder finns en extrem låglönearbetsmarknad som vuxit fram på grund av att arbetslösa tvingas ta ett – eller två – låglönejobb för att försörja sig och sina familjer. Det skapar ökade klyftor i samhället och gör fackets arbete för högre löner och bättre arbetsvillkor svårare. Inkomstförsäkring är ett verktyg för att motverka detta.

Livsmedelsarbetarnas inkomstförsäkring LIF trädde i kraft den 1 april 2007. Försäkringen är en obligatorisk medlemsförsäkring. Den finansieras alltså genom medlemsavgiften och omfattar alla medlemmar i Livs och Livs a-kas-

sa. Försäkringsgivare är Folksam.

Parallellt fattade LO:s styrelse beslut om att teckna ett ramavtal med Folksam om inkomstförsäkring som obligatorisk medlemsförsäkring. De LO-förbund som vill ska få ansluta sig. När denna artikel publiceras är ramavtalet ännu inte påskrivet, men de flesta detaljer om innehållet i försäkringsvillkoren är kända. (Villkorsjämförelsetabell finns på www.alla.lo.se.)

Villkoren blir likadana för varje förbund som ansluter sig till ramavtalet, medan premien bland annat sätts efter hur hög risken för arbetslöshet är i det aktuella förbundet.

Bestämmelserna i lagen om arbetslöshetsförsäkring (1997:238)

redan tecknat sin inkomstförsäkring, och LO-styrelsen som fattat beslut om innehållet i ett ramavtal som övriga förbund kan ansluta sig till. Förhoppningen är ju att en socialdemokratisk regering reformerar arbetslöshetsförsäkringen så att kompletterande försäkringar blir obehövliga.

Men det är ju inte säkert...

ÅTERSTÄLLARE MED FRÅGETECKEN

Arbetslöshetsförsäkringen är bara en av de lagstiftade generella försäkringarna. Den borgerliga regeringen har redan genomfört en rad försämringar i både den och andra försäkringssystem. Fler försämringar är att vänta – och vi vet ju att det finns starka högerkrafter som helst skulle se en hel- eller delprivatisering av både sjukförsäkringen och arbetsskadeförsäkringen.

Kommer det, vid en socialdemokratisk valseger 2010, att vara möjligt att »backa bandet«? Nej, knappast. Beträffande arbetslöshetsförsäkringen framgick

det med all önskvärd tydlighet på partiets extrakongress. Den nyvalda partiordföranden Mona Sahlin vägrade bestämt att säga mer om arbetslöshetsförsäkringen än att socialdemokraterna tänker gå till val på ett förslag om en bra och trygg a-kassa.

Som både hon och många andra partiföreträdare påpekade under kongressen, vet vi ju inte heller hur kraftiga försämringarna i den generella välfärden kommer att bli under de borgerliga regeringsåren. Det säger sig självt att allt inte kommer att kunna byggas upp igen, åtminstone inte direkt.

LO-styrelsens beslut att öppna för tecknande av inkomstförsäkring är ett klokt beslut, tillkommet av nödvändighet i en svår tid. Nu gäller det att på olika sätt bilda opinion för att den generella välfärdens principer både upprätthålls och förstärks. Den nuvarande regeringen kommer knappast att lyssna särskilt uppmärksam, men låt oss hoppas att oppositionen gör det. ❀

En försäkring som inte borde behövas

– Vår nya inkomstförsäkring gör det som staten misslyckats med att göra, nämligen att ge alla medlemmar de 80 procent som arbetslöshetsförsäkringen officiellt ska ge, säger Livs ombudsman Pauli Kristiansson som är en av dem som arbetat hårt för att förverkliga försäkringen.

Pauli Kristiansson, ombudsman på Livs.

Pauli Kristiansson är nöjd med att Livs som första LO-förbund tecknat en inkomstförsäkring för alla medlemmar.

– Försäkringsfrågorna är viktiga för Livs medlemmar. Försäkring är ekonomisk trygghet och trygghet i vid bemärkelse är vad medlemskapet i en fackförening handlar om. Vi var ju först med att teckna medlemsförsäkringarna i »LO-paketet« också för alla medlemmar.

Även den nya inkomstförsäkringen ingår i medlemsavgiften – och Livs har lyckats med konststycket att disponera om inkomster och utgifter så att försäkringen ryms utan att medlemsavgiften behöver höjas.

Helst hade Pauli Kristiansson och Livs sett att alla LO-förbunden kunnat enas om en gemensam lösning. Men när det inte gick, så bestämde sig Livs för att gå före.

– Allra helst hade ju både vi och de andra LO-förbunden sett att inkomstförsäkringar inte skulle behövas alls. Egentligen borde alla kunna få ut 80 procent direkt från a-kassan via den lagstiftade arbetslöshetsförsäkringen, säger Pauli Kristiansson.

– Men nu är det som det är. Allt fler SACO- och TCO-förbund tecknar inkomstförsäkringar för så för oss i Livs är det en rättvisefråga. Det är inte rimligt att våra medlemmar ska ha sämre ekonomisk trygghet än tjänstemännen och akademikerna

Så funkar det

- › Inkomstförsäkringarna gäller vid ofrivillig arbetslöshet. Man får alltså inte utan godtagbara skäl ha sagt upp dig själv och man får inte heller ha blivit uppsagd eller avskedad för att ha misskött sitt arbete.
- › Den som blir arbetslös, ska så fort som möjligt anmäla sig som arbetssökande på arbetsförmedlingen. För att få kompletterande ersättning från inkomstförsäkringen, ska medlemmen ansöka på en särskild blankett. I Livs är det av-

delningen som har blanketten.

- › Ersättningen är en nettoersättning. Tillsammans med dagpenningen från a-kassan – som högst kan vara 680 kronor om dagen – får medlemmen upp till 80 procent av den tidigare nettolönen. I dagsläget är ersättningen från en inkomstförsäkring fri från inkomstskatt. Regeringsrätten avgör. Om beslutet skulle bli att ersättningen är skattepliktig, ska medlemmen själv betala in skatten.

styr inkomstförsäkringarna. Rätten till ersättning följer a-kassans beslut. Om a-kassan exempelvis beslutar om nedsättning av dagpenningen, så minskar också den kompletterande ersättningen från inkomstförsäkringen.

Även ersättningsnivån styrs av lagen. Så även om LO-förbunden skulle vilja skapa en försäkring med mycket högre ersättningsnivåer, är det inte möjligt. Lagen föreskriver en högsta ersättningsnivå på 80 procent. ❀

Grattis partiet, grattis Mona!

Det historiska beslutet att efter 118 år välja en kvinna till partiets ordförande ackompanjerades av applåder, fotstamper och ett och annat glädjetjut. De facklig-politiska frågorna blir viktiga, kanske avgörande, i 2010 års val. Förutsättningarna ser ut att vara goda.

» Arbetarrörelsen består av fackföreningen och partiet, sade Mona Sahlin i sitt tal. Nu tar vi fighten tillsammans, sida vid sida. Partiet och LO. (s)-föreningen och fackklubben. Wanja och jag. I dag behöver vi varandra mer än vi har gjort på länge och vi tar kampen tillsammans!

Mona Sahlins första politiska framträdande som partiledare blev att tillsammans med Wanja Lundby-Wedin delta i en manifestation för kollektivavtal på Sergels Torg i Stockholm.

Mona Sahlin anser att det är dags för partiet att bli mer »lyssnande«.

– Vi ska lyssna och ta till oss. Vi ska förändra där det behövs. Vi ska ompröva vår politik tillsammans med både medlemmar och väljare. Laget är alltid större än jaget. Fler företrädare måste få plats och möjlighet att delta i debatten.

Det är viktigt, menar Mona Sahlin, att även lyssna på de kritiska rösterna. Hon citerade Anna Lindh som i sin analys av valförlusten 1991 konstaterade att

Mona Sahlin och Wanja Lundby-Wedin. 2007 har vi två starka kvinnor som ledare för arbetarrörelsen – Socialdemokraterna och LO.

»Hade partiet lyssnat bättre på sina egna kärleksfulla kritiker hade vi kanske haft en starkare ställning i dag«.

– När vi socialdemokrater är som starkast bär vi med oss våra

värderingar och vår kamp för trygghet samtidigt som vi drivs i en rastlös vilja till förändring och en vision om ett framtida Sverige där varje individ är fri att förverkliga sina livsdrömmar. ❁

FOTO: TORBJÖRN LARSSON

Mona Sahlin gratuleras av Laila Freivalds (i vitt) och Helle Thorning-Schmidt (i rött), Socialdemokraternas partiledare i Danmark.

Lars Stjernkvist.

Mona Sahlin med maken Bo Sahlin inför partiledarvalet.

Margot Wallström, Jan Eliasson och Mona Sahlin.

Helena Bergström vid invigningen.

Hjärtlöst!

Under socialdemokraternas partikongress fick Alla ett samtal med partiets talesman i socialförsäkringsfrågor, Tomas Eneroth, och Christina Järnstedt från arbetsmiljögruppen på LOs Löne- och välfärdsenhet. Här är en sammanfattning. Läs hela den högaktuella diskussionen på www.alla.lo.se under rubriken »Facklig-politiskt samtal på partikongressen om framtidens välfärd«.

Christina Järnstedt, LO och Tomas Eneroth, SAP.

Tomas Eneroth och Christina Järnstedt kom under sitt samtal in på de flesta av de frågor som är aktuella i dag i socialförsäkringarna.

Tomas Eneroth inledde dock med att berätta om hur socialdemokraterna satt hårt mot hårt i riksdagen angående sänkningen av pensionsrätten (från 93 procent av antagandeinkomsten till 80 procent) för personer med sjuk- och aktivitetsersättning.

För socialdemokraterna är pensionssänkningarna ett solklart brott mot fempartiöverenskommelsen från 1994 om det nya ålderspensionssystemet.

– Sänkningen ger en »förtidspensionerad« 55-åring 100 000 kronor i lägre pensionsbehållning att leva på som ålderspensionär, berättar Tomas Eneroth. För en 30-åring blir det ännu värre. Hon eller han förlorar 1 800 kronor i månaden på att ha sjukersättning, vilket gör 350 000 kronor i sänkt ålderspension att leva på efter 65-årsdagen.

Tomas Eneroth menar att det bara finns ett ord som kan användas:

– Hjärtlöst! Regeringen slår på personer som inte har någon möjlighet att kompensera sig genom att arbeta mer eller teckna försäkringar.

Tomas Eneroth säger att man nu tvingat regeringen till förhandlingar. Om regeringen inte återställer pensionsrätten i sjuk- och aktivitetsersättningen, ställer socialdemokraterna kanske inte upp på nästa breda uppgörelse i riksdagen, den om socialförsäkringssystemet.

– Vi kan mycket väl hamna i ett läge där socialdemokratiska partiet och LO utreder socialförsäkringarna tillsammans och jobbar fram en egen modell, säger Tomas Eneroth. Och varför inte?! Det finns massor av borgerliga väljare som är positiva till våra tankar om solidarisk välfärd och som inte alls är glada åt alla försämringar som alliansregeringen genomför steg för steg.

Läs en längre version av denna intervju på www.alla.lo.se

Zinat Pirzadeh

» Jag låter ta över i mitt

»Mitt liv började
efter 30«, säger
Zinat Pirzadeh,
här med yngsta
sonen Caspian,
19 månader.

inte räds t liv igen«

– Jag var inlåst i så många år, i ett arrangerat äktenskap, gick på räls från sovrummet till köket. Därför vill jag inte slösa bort min tid utan jobbar alltid, förklarar Zinat Pirzadeh, hyllad ståuppkomiker och aktuell i filmen »Se upp för dårarna«.

Med hjälp av människosmugglare flydde hon med sin då tvåårige son Armand från Iran 1991. En livsfarlig flykt som lett till dödsstraff om hon blivit upptäckt.

Folk säger att hennes liv är som en framgångssaga.

– Jag är glad över att jag får jobba med det jag älskar och får människor att skratta. Men jag har kämpat. Upplevt så många grymheter. Jag är tacksam över att jag fick en andra chans här i Sverige.

I bagaget hade hon en revolution, ett krig och ett arrangerat äktenskap.

Vi träffar Zinat Pirzadeh i hemmet i Solna. Ett personligt och välkomnande hem. Fullt med prylar och yngste sonen Caspians leksaker, ett välorganiserat kaos. Men snart ska kontoret flyttas ut på stan.

Hon lever ett hektiskt liv som småbarnsförälder och ståuppare. Turnerar över hela Sverige. När vi träffas,

är hon nyss hemkommen från en kurs på »American Comedy Institute« i New York. Där i komedins Mecka, som hon kallar New York, fick hon chansen att göra sin ståupprebut på engelska på Gotham Comedy Club.

Från början höll hon på med teater men la teaterplanerna på hyllan eftersom hon bara fick spela förtryckta invandrarkvinnor på grund av att hon bryter på svenska.

– Jag har så länge blivit berövad mitt liv och det är så mycket jag vill göra. Mitt liv började efter 30. Jag jobbar och skriver under resorna. Vi hjälps åt med babyn – jag, Caspians pappa, mina föräldrar och en barnflicka.

Hon giftes bort knappt 17 år gammal, mot sin vilja, med en man som föräldrarna hade valt. Zinat »

Hon är självironisk och använder sina misstag i det svenska samhället i jobbet som ståuppkomiker. Drar gärna historien om en anställningsintervju hon var på. Hon hade kollat ordet levnadsglad i synonymordboken innan hon gick dit och berättade för sina intervjuare att hon var både kåt och villig. Här uppträder Zinat för socialförvaltningen i Norrtälje.

» Pirzadeh säger att de arrangerade äktenskapen är som ett lotteri. Hon har många kvinnliga kusiner som gifts bort och är lyckliga. Men att män kan bli förlorare och dra en nitlott talar man inte så ofta om.

– Jag var arg för att jag inte fick välja man själv och gav honom inte en chans. Under själva bröllopfesten gick jag iväg men hämtades tillbaka. Min man fick inte komma nära mig. Jag hade lärt mig fribrottning och det hade jag nytta av. Jag var förälskad i en annan man och ville vara honom trogen.

Som hemmafru, ständigt bevakad av mannen och familjen, tillbringade hon dagarna med att dagdrömma om hur hon en dag skulle bli tillsammans med mannen hon älskade. Men omgivningen lurade henne och sa att han hade gift sig. Att hon skulle sluta vänta. Efter fem års äktenskap födde hon en son och då kom också tanken på att fly. Hon ville ge sin son ett bättre liv än vad hon kunde göra i Iran.

– Min man hade börjat bli hotfull och våldsam mot mig, han var aggressiv och bitter. Jag föraktade honom för att han ville vinna respekt genom att vara macho och stark. Jag ville ha ett jämlikt förhållande.

Med hjälp av människosmugglare flydde hon med sin då tvååriga son till Sverige, 1991. En livsfarlig flykt som tog flera månader eftersom hon fastnade i Turkiet och pengarna började sina.

– Det hade varit en svår tid rent allmänt i Iran på grund av kriget med Irak (1980–88). Det var så mycket våld och död. Vi såg grannpojkar komma tillbaka från kriget i likkistor. Jag hade tappat livslusten och det tog flera år innan jag kunde skratta när jag kom hit.

I Sverige fanns redan föräldrarna som också lämnat Iran. De ville att hon skulle återvända till sin man. Zinat Pirzadeh valde att bo på en flyktingförläggning med sin son långt bort från föräldrarna. Hon behövde vara ensam för att skapa ett nytt liv.

Norrland blev hennes hemvist i fem år. Där levde hon under stor press med ett utvisningshot hängande över sig de tre första åren. När hon själv fick uppehållstillstånd ville de svenska myndigheterna skicka tillbaka hennes son eftersom pappan enligt iransk lag hade vårdnaden om honom. Det fanns människor som agerade spontant medmänskligt och gömde dem. Till slut fick även sonen uppehållstillstånd.

– Folk vet inte hur illa man behandlar flyktingar i det här landet. Men i Norrland träffade jag fantastiska människor. Jag älskar Norrland. Det var där jag hittade mig själv igen och lärde mig leva med alla sår. För alla sår läker inte.

– Förhållandet till min mamma har alltid varit komplicerat. Vi är för starka som individer för varandra. Jag var aldrig den flicka hon hade önskat sig. Det tog

» Vi som har tagit oss hit är viljestarka. Vi har svävat mellan liv och död. Vi behöver inte socialbidrag, vi behöver ett arbete.«

lång tid innan jag kunde förlåta mamma som själv gift sig av kärlek men valt ut en man till sin dotter. Men jag förlät henne. Jag hade inget val. Bitterheten höll på att äta upp mig. I början av min ståuppkarriär var mina föräldrar negativa men nu är de stolta över mig.

SJÄLVIRONI

Vi följer med på ett »företagsgig« till Norrtälje där socialförvaltningen haft en utbildningsdag som ska avslutas med ståuppkomedi.

Det är en städad publik, en annan än hon träffar på »klubbgigen«. Då brukar det vara mer tryck. Men Zinat Pirzadeh får snart med sig socialsekreterarna. Som ståuppare kan hon beröra de mest kontroversiella ämnen och tänja gränsen för vad folk tål att höra. Hon skriver sitt material själv och det handlar om u-länder, mötet med det nya landet, arbete, myndigheter, kulturkrockar, främlingsfientlighet, språkproblem. Ofta ur ett genusperspektiv.

Men det händer att det finns rasister och fundamentalister i publiken. Vissa föreställningar har polisen övervakat.

– Det är en riskabel tillvaro men jag tänker inte låta rädslan ta över mitt liv en gång till.

Efter föreställningen är hon rätt speedad och har svårt för att varva ner. På bussen pratar hon »blatte-svenska«. Vem är hon nu? Zinat eller ståupparen? Hur som helst är hon både rolig, vacker och begåvad.

SOM EN MAN MED MÅNGA FRUAR

I Iran lämnade Zinat Pirzadeh fyra bröder. En av dem bodde hos henne eftersom han är handikappad.

– Föräldrarna var tvungna att överge honom när de flydde till Sverige. De hade inget val. Pappa var elitbrottare under shahens tid och jättepopulär. Men efter revolutionen var det skamligt att ha uppträtt i shahens närhet. Jag var glad att de kom iväg för jag var rädd om min pappas liv. Jag var 18 år när de åkte.

Zinat Pirzadehs bror fick polio när han var fyra år gammal och då slutade det ena benet att växa. Vårdministern hade köpt in ett gammalt poliovaccin, bäst före datumet hade gått ut, och det var många som drabbades av polio trots vaccinering.

– En tysk läkare i Iran förkortade hans friska ben. Jag vet inte om det var ett experiment han höll på med. Det friska benet värker.

Zinat Pirzadeh befarar att hennes bror använder opium som smärtstillande eftersom det är så lätt-

tillgängligt. I Iran är det billigare att köpa droger än mat.

– Han är en begåvad författare men har blivit så bitter.

Zinat Pirzadeh börjar gråta när hon berättar om sin bror.

– Jag och en av mina andra bröder har ordnat boende för honom. Han lever ensam och det är vi som har ansvar för honom. Tack och lov för att jag jobbar och tjänar pengar. Men kommer jag att orka jobba lika mycket alltid? Jag har piskan och ansvaret. Jag har en stor försörjningsbörd, mina två barn också. Jag är som en man med många fruar.

Brodern har sökt visum till Sverige oräkneliga gånger men har alltid fått avslag med motiveringen att han är över 18 år. Alla fyra bröderna i Iran har sökt turistvisum men aldrig fått det.

– Jag har inte träffat mina bröder på 16 år! Det är befängt att de inte får komma hit, säger Zinat Pirzadeh.

NÄR BARNDOMEN HAVERERADE

Hon har mest ljusa minnen från sin tidiga barndom. I hennes värld fanns det fruktträd som man klättrade i, syskon och kusiner. Hon var inte tillräckligt gammal för att förstå orsakerna till revolutionen i Iran. Bara 11 år när den ägde rum 1979.

Hela klanen Pirzadeh bodde på en stor gård, i staden Sari i norra Iran, omgärdad av murar, för att kvinnorna skulle kunna röra sig fritt utomhus. Det var Zinat Pirzades farfar som hade byggt gården.

– Det gav oss mycket styrka att hela klanen fanns där. Farfar hade 12 barn, varav 10 söner, och med deras familjer var vi som en stor armé. Jag träffade aldrig min farfar. Han var medicinman och hade gjort »

Zinat Pirzadeh

YRKE Ståuppare, skådespelare, krönikör, syokonsulent. Har jobbat som fotomodell, korvgubbe och inom hemtjänsten. Tagit en fil kand. Debut som ståuppkomiker 1999.

ÅLDER 40 år.

FAMILJ Stor, två söner, Caspian 1,5 och Armand 19 år.

BOR I Solna, fritidshus i Glommerstråk i Norrbotten.

AKTUELL I filmen »Se upp för dårarna«.

FRITID Mitt jobb är min hobby.

» När jag jobbade i hemtjänsten och kom hem till en gammal dam sa hon: Nej, inte negressen! Jag gav henne mycket kärlek. Och när jag slutade sa hon: Jag har aldrig tyckt om er, men du var bra.«

» sig en förmögenhet på örter men hade också startat en resebyrå. Pengarna bara ramlade in till familjen, även efter hans död.

Zinat Pirzadeh var för ung för att förstå orsakerna bakom revolutionen men hon levde bokstavligen mitt i den och upplevde dess konsekvenser.

– Vi barn var överallt och sprang ute på gatorna. Gården vi bodde på var stor och föräldrarna trodde att jag var där. Jag fick inte gå ut men jag hoppade ständigt över muren. Vi såg hur de brände bilar. Hur människor skadades och sköts.

Det var en dag under alla dessa oovliga utflykter som barndomen havererade totalt. Hennes killkompis blev skjuten till döds. Själv hade hon änglavakt.

– Jag vågade inte berätta att han var död varken för min eller hans mamma eftersom vi inte fick vara ute på gatorna. Jag hade blod på mina kläder och vår tjänstekvinna tog hand om mig. Jag har fortfarande mardrömmar om den här händelsen.

Hon minns de vuxnas oro och hur de pratade om vad som skulle hända med Pirzadehfamiljen.

– Efter revolutionen blev det kris i affärsrörelsen och vår familj fick sämre ekonomi. Det var mycket som förändrades under den här tiden. Plötsligt blev det krav på att alla kvinnor och flickor skulle bära slöja. Tidigare hade folk burit sexiga kläder men nu gick moralpolisen runt och kontrollerade. Kvinnor utan sjalar slogs ned, fick böter och agades. Vi barn fick lära oss att kvinnors hår förför män.

Barndomen var definitivt slut.

»INTE NEGRESSEN!«

Ibland har folk svårt att hålla ordning på hennes olika jobb och tror att hon ringer som komiker när hon ringer som syo och försöker fixa praktikplatser. Hon jobbade som syokonsulent under flera år i Rinkeby och nu senast på Engelska skolan i Stockholm. Men från och med nästa termin har Zinat Pirzadeh tagit tjänstledigt.

Hon jobbar mest med invandrarungdomar.

– De är så ångestfyllda och många har dåligt självförtroende. Jag försöker övertyga dem om att de har alla möjligheter och säger till dem att inte begränsa sig själva. Jag tycker inte att de ska byta namn. Var stolta över ert namn och lansera det, säger jag. Bli en naturlig del av samhället. Det är frustrerande att så många tror att de talar dåligt svenska trots att de är födda här.

När hon säger till dem att de är svenskar med utländsk bakgrund och måste känna sig som svenskar svarar de att de känner sig som svenskar men inte blir behandlade som det.

Hon hoppas att de socialdemokratiska politikerna ska vakna till efter valförlusten.

– Vi som tagit oss hit är viljestarka. Vi har svävat mellan liv och död. Vi behöver inte socialbidrag, vi behöver ett arbete. När jag var ny i Sverige och frågade hur jag skulle försörja mig fick jag veta att jag skulle få en check i brevlådan varje månad. Jag häpnade. Enligt islam är det bara handikappade och mentalsjuka som får ta emot bidrag

HON KÄNNER EN VISS OPTIMISM

Samhället ser invandrare som en belastning men måste se dem som en tillgång, menar hon. Människor som kommer hit färdiga, arbetsföra. På grund av den demografiska utvecklingen i Sverige blir det nödvändigt att anlita människor från andra länder inom olika områden i allt högre grad framöver.

– Både svenskar och invandrare måste ändra sig, försöka nå varandra och sluta vara rädda för varandra.

Hon känner ändå en viss optimism. Av egen erfarenhet.

– När jag jobbade i hemtjänsten och kom hem till en gammal dam sa hon: »Nej, inte negressen!« Jag gav henne mycket kärlek. Och när jag slutade sa hon: »En snäll negress. Jag har aldrig tyckt om er, men du var bra.«

Hon tillägger att det finns minst lika många fördomar bland invandrare om svenskar.

– Ni skulle bara veta.

Nästa stora projekt för Zinat Pirzadeh är en fiktiv självbiografi som hon håller på att skriva och som ska komma ut nästa år.

– Boken är färdig i huvudet och orden finns i fingertopparna. Men det är jobbigt. Det gör så ont. Såren rivs upp. Jag hör fortfarande grannkvinnans skrik, en mors sorgeskrik, när hennes son blev torterad och halshuggen, när jag skriver.

Trots alla framgångar säger Zinat Pirzadeh:

– Jag vågar inte vara jättelycklig. Jag är rädd för att vakna och upptäcka att jag är kvar i ett hus i Iran där jag inte själv kan bestämma hur jag vill leva mitt liv.

text. Kerstin Fredholm

foto. Leif Claesson

A close-up portrait of a woman with dark hair pulled back, wearing a white towel wrapped around her head like a turban. She has yellow eye makeup and red lipstick, looking directly at the camera with a slight smile. She is holding a white ceramic mug with a blue floral pattern. The background is softly blurred, showing a lamp with a white shade and patterned wall panels.

»Jag vågar inte vara jättelycklig. Jag är rädd för att vakna och upptäcka att jag är kvar i ett hus i Iran där jag inte själv kan bestämma hur jag vill leva mitt liv.«

Fråga Lennart Steén, Allas arbetsskadeexpert om arbetsskador och skadeanmälan. Lennart Steén har arbetat i mer än 30 år på LO-TCO Rättsskydd med främst arbetsskadeärenden och skadeståndsrätt.

Fackligt förtroendevald med utmattningssyndrom

? Jag har tidigare varit fackligt engagerad i stor omfattning (ordförande plus diverse uppdrag i avdelningen). Strax före semestern förra året kände jag att det inte gick längre, jag fick utmattningssyndrom. Min läkare uttryckte det som »vidbränd men inte utbränd«. Vad jag undrar är om detta ska anmälas som arbetsskada? Jag är tillbaka på mitt ordinarie arbete nu, men var tvungen att byta arbetsuppgifter och har inga fackliga uppgifter alls.

Tacksam för svar

! Hej! Visst ska du anmäla din skada som arbetsskada både till Försäkringskassan och till AFA Försäkring enligt TFA. Jag tolkar din fråga som att du anser att det är dina fackliga engagemang som rör för det som hände dig. Oavsett om det förhåller sig så eller inte, anser jag att du under alla omständigheter ska göra arbets-skadeanmälan.

Gör du en inkomstförlust till följd av detta? Om så är fallet och inkomstförlusten är över en femtondel (1/15) av din totala inkomst kan du hos Försäkringskassan ansöka om arbetsskadelivränta för att täcka denna förlust.

Dock är det så att jag måste informera dig om att Försäkringskassan kanske inte alls delar din

uppfattning att besvaren är en följd av ditt fackliga engagemang och är en arbetsskada. När du fyller i arbetsskadeanmälan är det viktigt att du skriver ned de faktiska omständigheter som låg till grund för din »vidbrändhet«.

Om det förekom kritik från arbetskamraterna och det kan ha haft viss betydelse för din arbetsförmåga, är det viktigt att detta

» **Enligt min läkare är jag 'vidbränd men inte utbränd'. Ska detta anmälas som arbetsskada?»**

ges riktiga och rimliga proportioner och inte överbetonas eftersom Försäkringskassan då kan anse att dina besvär inte kan prövas för att de faller under undantagen i 2 kap I§ lagen om arbetsskade försäkring för rätt till ersättning vid psykisk skada.

Hälsningar Lennart Steén

Finns mögelallergi på ILO-listan?

? Hej! Om man fått mögelallergi orsakad av arbetet, finns det någon punkt på ILO-listan som täcker detta och i så fall vilken?

Lantarbetare

! Hej! De sjukdomar som finns på den så kallade ILO-listan gör att AFA Försäkring självständigt kan pröva om sjukdomen i fråga berättigar till ersättning. Med självständigt menas att det inte finns något krav på att Försäkringskassan först ska ha prövat och godkänt rätt till ersättning. (Sådant är ju kravet när det gäller arbetsjukdomar, till exempel belastningsskador, som inte står på ILO-listan.)

Med mögelallergi antar jag att du avser att man har besvär enligt följande av ett eller flera slag: Nyser, är täppt i näsan och i bröstet och att ögonen är röda och rinner. Besvär av detta slag ingår inte generellt i ILO-listan. Kravet för ersättning är att astma ska föreligga – och besvär av det slag som jag räknat upp kan man ju ha utan att samtidigt ha astma.

Av intresse för dig som lantarbetare är dock att det finns ett väsentligt undantag från kravet på astma – sjukdom på grund av allergisk inflammation i lungblåsorna. Det rör sig om en fördröjd allergisk reaktion (med fördröjd menas att den visar sig efter arbetspassets slut, till exempel på natten) med tryck över bröstet, rethosta, andnöd, hög feber, en influensaliknande sjukdomsbild som varar något till några dygn.

De mest kända är tröskdamm-lunga (av mögelangripen säd), justrerkerksjuka (av mögelangrepp i sågverk), vid siloarbeten, vid arbete på hönsfarmer och vid dålig skötsel av luftfuktare, det vill säga i miljöer där mögel uppkommer.

Om du har astma eller är sjuk till följd av allergisk inflammation i lungblåsorna, kan AFA Försäkring

Skriv till »Fråga Lennart«

Alla, 105 53 Stockholm.

Du kan också fråga Lennart Steén, LO-TCO Rättsskydds arbetsskadeexpert, via Alla-webben på www.alla.lo.se.

alltså pröva din sjukdom enligt ILO-listan.

Annars kan AFA Försäkring inte lämna ersättning förrän Försäkringskassan har prövat och godkänt din rätt till arbetsskadelivränta enligt lagen om arbetsskadeförsäkring, LAF. Förutsättningen för Försäkringskassans prövning är att du gör en bestående inkomstförlust eller att din arbetsförmåga kommer att kvarstå under minst ett år framåt samt att själva inkomstförlusten är minst 1/15 (en femtondel) av inkomsten vid skadetillfället.

Därefter prövar AFA Försäkring din rätt till ersättning enligt Trygghetsförsäkring för arbetsskada, TFA. Det gäller då ersättning för kvarstående besvär och kostnader. Vill du även ha ersättning för sveda och värk under sjukskrivningstiden och den resterande inkomstförlust du gjort under sjukskrivningstiden, ska du begära att TFAs Vållandenumnd gör en vållandeprövning (prövningen är kostnadsfri). Om du kan visa att din arbetsgivare har vållat skadan genom att försumma att åtgärda brister i arbetsmiljön, kan du således få ersättning också för sveda och värk och inkomstförlust.

Läs mer i LOs Skadehandbok (ny upplaga är på gång). Den finns bland annat som pdf-filer på denna tidnings hemsida, www.alla.lo.se. Läs också artikel om vållande på LO-TCO Rättsskydds hemsida www.fackjuridik.com under rubriken Krönikor.

Hälsningar Lennart Stéen

Hur fungerar ILO-listan?

? Hej Lennart! Jag har nyss blivit utsedd till försäkringsrådgivare och fast jag jobbat fackligt länge så är detta med försäkringarna en ny värld. Exempel: Är det något utöver det vanliga som medlemmen som skadats behöver göra om arbetsjukdomen finns på ILO-listan? Speciella anmälningsblanketter? Gäller detta med vållandeprövning för »ILO-sjukdomar«? Vad är kopplingen mellan Försäkringskassan >>

275
KRONOR

Tröjan är tillverkad av Dem Collective, företaget som står för miljöhänsyn och bra villkor för arbetare i produktionen.

TRÖJAN FÖR DIG SOM ÄR ENGAGERAD!

Beställ tröjan med engagemang från Alla-butiken. Tröjan är producerad av Dem Collective, ett företag som står för miljöhänsyn och bra villkor för arbetare i produktionen. Tröjan är i 100 procent bomull och finns i storlekarna small till XL. Pris: 275 kronor inklusive frakt- och expeditiionsavgift.

JA! Jag vill beställa tröjan »engagerad«

Tröja, antal:	Storlek:
Namn:	
Adress:	
Postadress:	
Telefon:	
E-post:	

Det går även bra att beställa tröjan från www.alla.lo.se. Klipp ur talongen och lägg den i ett kuvert. Frankeras ej. Alla betalar portot. Skicka din beställning till: Alla, Svarspost, Kundnummer I10401902, 11000 Stockholm.

» och AFA Försäkring om arbets- sjukdomen står på ILO-listan? Hop- pas du kan reda ut detta för mig.

Facklig veteran, men ny som försäkringsrådgivare

! Hej! Det är bra att du frågar! Regelverket för ersättning av arbetsskador, särskilt arbets- sjukdomar, är inte alldeles lätt.

Vi börjar med anmälan. Alla arbetsskador ska anmälas till både Försäkringskassan och till AFA Försäkring. Det är de vanliga blan- ketterna för arbetsskadeanmälan enligt LAF och TFA/TFA-KL som ska användas. Blankett hjälp finns i LOs Blankettguiden (2007 års upplaga läggs snart ut på www.alla.io.se).

Vållandefrågan härnäst. Medlem- men bör begära vållandeprovning om sjukdomen finns på ILO-listan och AFA Försäkring godkänner ersättning och medlemmen eller du/skyddsom- budet anser att arbetsgivaren genom att inte följa Arbetsmiljöverkets föreskrifter har vållat den uppkomna sjukdomen. Vad som gäller vid våll- ande kan du läsa mer om i LOs Ska- dehandbok. Hjälp att fylla i blanketter finns i LOs Blankettguide.

Beträffande Försäkringskassan och AFA Försäkring: Att en arbets- sjukdom finns med på ILO-listan betyder att den är »automatiskt godkänd för provning« av AFA Försäkring – under förutsättning att AFA Försäkring anser att det finns ett godtagbart samband mellan den ska- dades besvär och skadlig inverkan exempelvis från ämnen som finns på arbetsplatsen och som är upptagna på ILO-listan. Om AFA Försäkring bedömer att så är fallet, lämnas ersättning enligt TFA-villkoren utan att den skadade behöver vänta på ett eventuellt beslut om godkänd arbets- skada från Försäkringskassan.

Hälsningar Lennart Stéen

Läs mer på www.alla.io.se

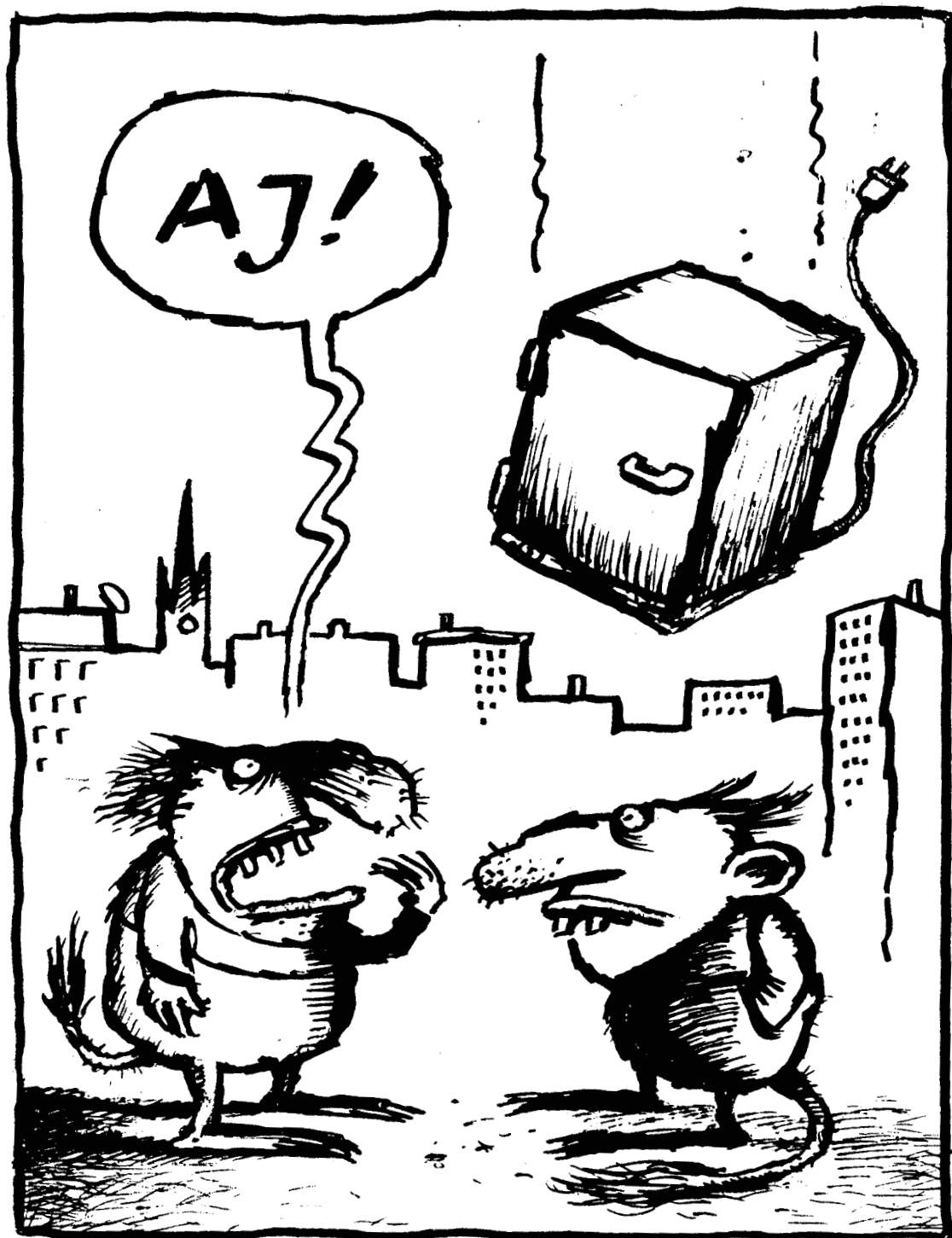
Fler frågor och svar hittar du på www.alla.io.se under »Fråga Lennart«.

Sudoku: medelsvår

1	2	3						
						4	5	6
			7	8	9			
				1		6	7	8
5			4		8			1
9	1	8		6				
			2	9	3			
6	4	7						
						8	1	5

Sudoku: svår

1	2		3	4	5	6		
3		7	2					8
	8			6			9	
	1			5			2	
	5			7			6	
6					7	4		3
		2	1	3	8		5	6

reflektion | »Solidaritet« Ulf Lundkvist

HALLÅ! CHEFEN SÄGER ATT
LINGA MÄNNISKOR INTE BEHÖVER
ANSTÄLLNINGSBEVIS?!

FRÅGOR OM SOMMARJOBDET?

RING 020-560056
FACKET

Hjalptelefonen är gratis och du kan vara anonym. www.hjalptelefon.nu